

จากข้อมูลสู่ปฏิบัติการ

พลิกโฉมการช่วยเหลือคนจนด้วยระบบส่งต่อที่แม่นยำ

รวมชุดความรู้การวิจัยและขับเคลื่อนเชิงพื้นที่
นุกดาหาร ศรีสะเกษ ยโสธร แม่ฮ่องสอน และชัยนาท

โครงการพัฒนาระบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่เพื่อยกระดับแพลตฟอร์มจัดความยากจน
แบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำระดับจังหวัดและการขับเคลื่อนโมเดลเกื้อหนุน ระดับโครงการ ปี 2568

พลิกโฉมการช่วยเหลือคนจน ด้วยระบบส่งต่อกี๋แมนย่า

อภิรดี ดอนอ่อนบัว.

จากข้อมูลสู่ปฏิบัติการ พลิกโฉมการช่วยเหลือคนจนด้วยระบบส่งต่อกี๋แมนย่า.-- เลย : สมาคม วิจัยและนวัตกรรมเพื่อชุมชน, 2569.

56 หน้า.

1. คนจน. 2. ความจน. I. มนตรี พิมพิไล, ผู้แต่งร่วม.

II. ฌอนอมสิน พลลลาภ, ผู้แต่งร่วม. III. ชื่อเรื่อง.

305.569

ISBN 978-616-95174-4-3

ผู้เขียน : อภิรดี ดอนอ่อนบัว, มนตรี พิมพิไล, ฌอนอมสิน พลลลาภ

บรรณาธิการ : ฌอนอมสิน พลลลาภ

คณะผู้จัดทำ : ฌอนอมสิน พลลลาภ, อุบล สวัสดิ์ผล, มนตรี พิมพิไล
ยุทธนา วงศ์โสภ, ปณิธิ บุญสา, จุติมาพร พลพงษ์
วรรณช จันทะบุรณ์

พิมพ์ครั้งแรก : มีนาคม 2569

จำนวนพิมพ์ : 100 เล่ม

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น
123 หมู่ 16 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น 40002

จัดพิมพ์โดย : โครงการการพัฒนากระบวนสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่เพื่อ
ยกระดับแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแมนย่า
ระดับจังหวัดและการขับเคลื่อนโมเดลแก้จนระดับโครงการ
ปี 2568, สมาคมวิจัยและนวัตกรรมเพื่อชุมชน

ได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก

หน่วยบริหารจัดการทุนด้านการพัฒนาพื้นที่, สำนักงานเร่งรัด
การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มความสามารถการแข่งขันและ
การพัฒนาพื้นที่ (องค์การมหาชน)

สารบัญ

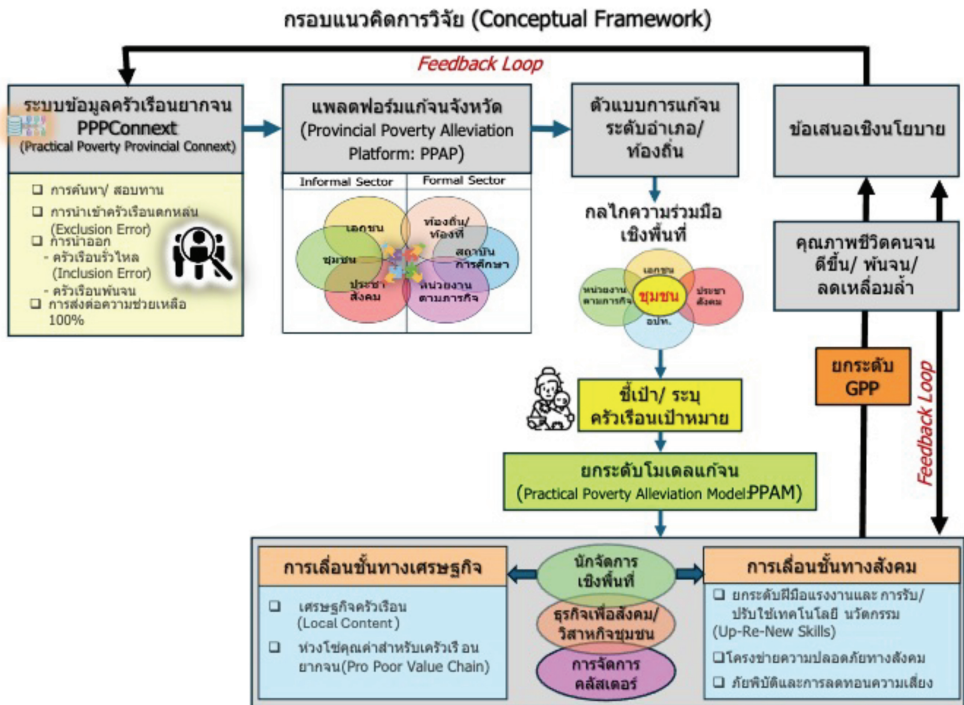
	หน้า
บทนำ	2
รูปแบบการส่งต่อความช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน	5
กระบวนการส่งต่อความช่วยเหลือ	21
ปัจจัยต่อความสำเร็จในการส่งต่อความช่วยเหลือ	33
บทบาทมหาวิทยาลัยกับการขับเคลื่อนระบบส่งต่อ ความช่วยเหลือการแก้ไขปัญหาความยากจน	46

สารบัญ (ภาพ)

	หน้า
ภาพที่ 1 แพลตฟอร์มบริหารจัดการความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำระดับจังหวัด	1
ภาพที่ 2 ประโยชน์การส่งต่อความช่วยเหลือ	2
ภาพที่ 3 ภาพรวมขั้นตอนการส่งต่อความช่วยเหลือ	4
ภาพที่ 4 โมเดลการทำงานส่งต่อความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาความยากจน	5
ภาพที่ 5 รูปแบบการส่งต่อความช่วยเหลือแบบรายกรณี	7
ภาพที่ 6 รูปแบบการส่งต่อความช่วยเหลือผ่านระบบสารสนเทศ	10
ภาพที่ 7 รูปแบบการส่งต่อชุดข้อมูลเฉพาะด้านร่วมกับหน่วยงานเชิงประเด็น	13
ภาพที่ 8 รูปแบบการส่งต่อผ่านกลไกคณะกรรมการหรือหน่วยงานพื้นที่	16
ภาพที่ 9 รูปแบบการส่งต่อตามการวิเคราะห์ความจำเป็น	18
ภาพที่ 10 กระบวนการส่งต่อความช่วยเหลือ	21
ภาพที่ 11 การเชื่อมโยงระบบข้อมูล PPPconnect กับระบบฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่	28
ภาพที่ 12 ปัจจัยความสำเร็จในการส่งต่อความช่วยเหลือ	33
ภาพที่ 13 การบริหารความสัมพันธ์กับหน่วยงานในการส่งต่อความช่วยเหลือ	39
ภาพที่ 14 บทบาทมหาวิทยาลัยกับการส่งต่อความช่วยเหลือครัวเรือนยากจน	46

จากข้อมูลสู่ปฏิบัติการ

พลิกโฉมการช่วยเหลือคนจนด้วยระบบส่งต่อที่แม่นยำ

ภาพที่ 1 แพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำระดับจังหวัด

บทนำ

ระบบส่งต่อความช่วยเหลือภายใต้ “แพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ” (Poverty Alleviation Platform: PPAP) ถือเป็นกระบวนการสำคัญในการวิจัยและขับเคลื่อนการแก้ปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อส่งต่อข้อมูลที่เกิดจากการวิเคราะห์ฐานทุนการดำรงชีพและระดับความยากจนไปยังหน่วยงานทั้งในส่วนของภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อให้ครัวเรือนยากจนได้รับการช่วยเหลืออย่างแม่นยำ เนื่องจากมิติความยากจนที่มีซับซ้อนและแต่ละมิติล้วนเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน การแก้ไขปัญหาความยากจนจึงไม่สามารถเลือกช่วยเหลือเพียงมิติใดมิติหนึ่งเท่านั้น รวมถึงสร้างสภาพแวดล้อมหรือวัฒนธรรมการบูรณาการความร่วมมือบนฐานการใช้ข้อมูลและทรัพยากรร่วมกันในการวางแผนแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ¹

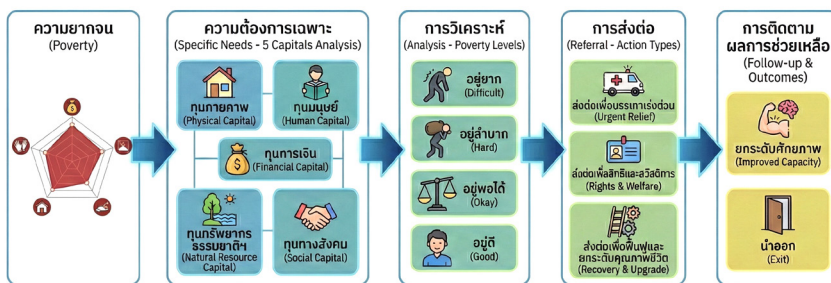
ภาพที่ 2 ประโยชน์การส่งต่อความช่วยเหลือ²

¹หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.). (2566). แนวทางดำเนินการจัดการความยากจนแบบเบ็ดเสร็จแม่นยำ: ถอดบทเรียนจากโครงการวิจัยแก้จน 20 จังหวัด. นนทบุรี: ดีไซน์ ดีไลฟ์ จำกัด

²(Google Gemini, 2026)

การแก้ไขปัญหาความยากจนจึงไม่ใช่เป็นหน้าที่ของหน่วยงานใด หน่วยงานหนึ่งเท่านั้น แต่ต้องอาศัยความร่วมมือขององคาพยพที่เกี่ยวข้องทุกระดับ การส่งต่อความช่วยเหลือจึงเปรียบเสมือนเป็นสะพานเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลจากการวิจัยไปสู่การปฏิบัติการช่วยเหลือจริงในพื้นที่ ที่จะส่งผลต่อการช่วยเหลือครัวเรือนยากจนในระบบได้ “แม่นยำ รวดเร็ว และครอบคลุม” สภาวะความกดดันทั้งภายในและสถานการณ์ภายนอกล้วนส่งผลเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการเข้าสู่สภาวะความจนได้ตลอดเวลา ความสลับซับซ้อนของปัญหาทำให้มุมมองต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนเป็นมากกว่ามิติด้านรายได้ การใช้แนวคิดฐานทุนการดำรงชีพและการจัดแบ่งครัวเรือนยากจนจะเป็นแนวทางให้ผู้วิจัยได้มองเห็นถึงแนวทางที่นำไปสู่การแก้ไขรากเหง้าของปัญหามากกว่าหว่านแหความช่วยเหลือ ลดความซ้ำซ้อนในการช่วยเหลือของหน่วยงาน แต่เปลี่ยนเป็นการสร้างวัฒนธรรมของการ “บูรณาการ” ในการแลกเปลี่ยนทรัพยากรภายใต้บทบาทภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เกิดการช่วยเหลือที่เป็นรูปธรรมและเป็นองค์รวม

เนื้อหาในชุดความรู้นี้มาจากการรวบรวมข้อมูลลงค์ความรู้จากบทเรียนการปฏิบัติจริงในพื้นที่ที่ดำเนินโครงการวิจัยแก้ไขปัญหาความยากจนใน 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดมุกดาหาร ศรีสะเกษ ยโสธร แม่ฮ่องสอน และชัยนาท ซึ่งเป็นกรณีศึกษารูปแบบการช่วยเหลือส่งต่อเชิงระบบที่ใช้ระบบข้อมูล PPPConnext เป็นฐานการทำงานแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ โดยบอกเล่าตั้งแต่การนำเข้าสู่ข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิดฐานทุน 5 มิติ การออกแบบโมเดลแก้จนส่งต่อความช่วยเหลือไปยังกลไกภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการติดตามผล การเปลี่ยนแปลงของครัวเรือนยากจนที่เกิดจากการส่งต่อความช่วยเหลือ

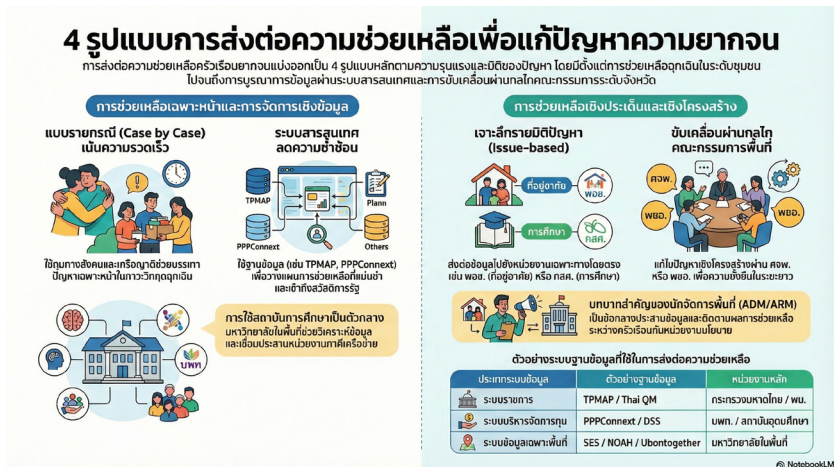

ภาพที่ 3 ภาพรวมขั้นตอนการส่งต่อความช่วยเหลือ³

เนื้อหาสำคัญที่ปรากฏในชุดความรู้นี้จึงเกี่ยวข้องกับแนวคิดการส่งต่อความช่วยเหลือ การใช้ระบบข้อมูลในการสนับสนุนการวิเคราะห์และส่งต่อกลไกและกระบวนการส่งต่อความช่วยเหลือ ระบบกำกับติดตามผล Feedback Loop การส่งต่อความช่วยเหลือ และบทบาทสถาบันวิชาการต่อการพัฒนาระบบการทำงานส่งต่อ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการทำงานเชิงพื้นที่ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับปฏิบัติการ ระดับนโยบายต่อการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่เกิดประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์สูงสุดต่อการทำงานพัฒนาเชิงพื้นที่ต่อไป

³(Google Gemini, 2026)

รูปแบบการส่งต่อความช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน

ภาพที่ 4 โมเดลการทำงานส่งต่อความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาความยากจน⁴

รูปแบบการส่งต่อความช่วยเหลือ

การส่งต่อความช่วยเหลือครัวเรือนยากจนมีหลายระดับตามการจัดระบบ ข้อมูลความรุนแรงและมิติของครัวเรือนยากจนทำให้ในหนึ่งครัวเรือนมีรูปแบบ การส่งต่อที่หลากหลาย ทั้งนี้ จากการสังเคราะห์ความรู้จากพื้นที่สามารถจำแนก ออกเป็น 2 แนวทางดังนี้

แนวทางที่ 1 การส่งต่อความช่วยเหลือโดยใช้ระบบข้อมูล เชื่อมโยงตามภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

แนวทางนี้เป็นการส่งต่อความช่วยเหลือโดยใช้ระบบข้อมูล เช่น PPPConnect DSS หรือฐานข้อมูลที่สถาบันวิชาการพัฒนาขึ้น เช่น ระบบฐานข้อมูล SES

⁴(Google NotebookLM, 2026)

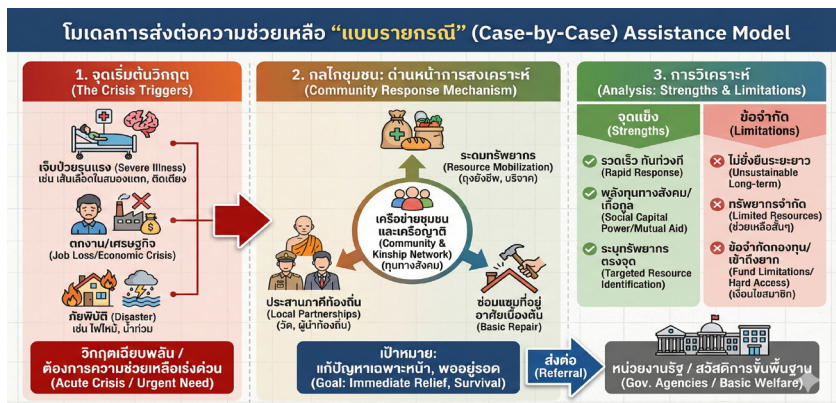
(จังหวัดศรีสะเกษ) เพื่อส่งต่อความช่วยเหลือไปยังหน่วยงานที่มีภารกิจที่เกี่ยวข้อง โดยจำแนกออกเป็น 4 รูปแบบ ได้ดังนี้

1. รูปแบบส่งต่อความช่วยเหลือแบบรายการณิ

การส่งต่อความช่วยเหลือในรูปแบบดังกล่าวมักเกิดขึ้นในกรณีกับครัวเรือนที่เกิดภาวะวิกฤติเฉียบพลัน สมาชิกในครอบครัวเจ็บป่วยด้วยโรคที่ส่งผลกระทบต่อ การประกอบอาชีพ เช่น เส้นเลือดในสมองแตก ทำให้ต้องกลายเป็นผู้ป่วยติดเตียง หรือไม่สามารถออกไปรับจ้างได้เหมือนปกติ บางครอบครัวถูกเลิกจ้างจากภาวะ เศรษฐกิจหรือโรคระบาด รวมถึงสภาวะที่เกิดภัยพิบัติ เช่น ไฟไหม้ น้ำท่วม ดินถล่ม หรือพายุพัดจนเป็นเหตุให้บ้านเรือนเสียหาย เป็นต้น กรณีดังกล่าวพบได้ตั้งแต่ใน กระบวนการลงพื้นที่สอบทานครัวเรือนยากจน เป็นการส่งต่อความช่วยเหลือที่มี ลักษณะสงเคราะห์และสวัสดิการ รูปแบบนี้เน้นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและ เร่งด่วนเป็นรายครัวเรือนโดยกลไกที่ทำหน้าที่หลักจะเป็นคนในชุมชนโดยอาศัย ระบบความสัมพันธ์ในเชิงเครือญาติและความเกื้อกูลที่เป็นทุนทางสังคมระดม การช่วยเหลือให้กับครัวเรือนยากจน เช่น การบริจาคสิ่งของ เครื่องใช้อุปโภค- บริโภคที่จำเป็นในรูปแบบถุงยังชีพ การซ่อมแซมบ้านเบื้องต้น รวมถึงการระดมทุน ในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การสร้างความร่วมมือกับสถาบันอื่น ๆ ในพื้นที่ เช่น วัด เครือข่ายกำนันผู้ใหญ่บ้าน นักการเมืองท้องถิ่น เพื่อบรรเทาปัญหาให้กับครัวเรือน ยากจนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ก่อนส่งต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับ ท้องถิ่นและจังหวัดเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับสวัสดิการขั้นพื้นฐานที่รัฐจัดสรรให้

จุดแข็งของการส่งต่อความช่วยเหลือแบบรายการณิในการแก้ไขปัญหา ให้กับครัวเรือนยากจนนั้นสามารถทำได้ทันทีเมื่อคนในชุมชนประสบปัญหา โดยอาศัยระบบความสัมพันธ์ของชุมชนในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การวิเคราะห์ โครงข่ายทางสังคมในพื้นที่จะทำให้เห็นถึงข้อมูลทุนทางสังคมทั้งในแง่ทรัพยากร ที่เป็นตัวเงิน สิ่งของและบุคคลที่จะสามารถให้ความช่วยเหลือได้ อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดการส่งต่อความช่วยเหลือดังกล่าว อาจไม่สามารถช่วยเหลือครัวเรือน ยากจนได้ในระยะยาวเนื่องด้วยระบบสวัสดิการที่มีอยู่ในชุมชนค่อนข้างมีทรัพยากร ค่อนข้างจำกัด ทำให้สามารถช่วยเหลือได้เพียงเฉลี่ยปีละ 2-3 ครั้ง และแต่ละครั้ง

สิ่งของสามารถช่วยเหลือครัวเรือนได้ไม่เกินหนึ่งสัปดาห์ อีกทั้งเมื่อพิจารณาถึง ความเข้มแข็งของกองทุนที่มีในชุมชน เช่น กองทุนหมู่บ้าน กองทุนสวัสดิการชุมชน (ออมทรัพย์วันละ 1 บาท) ล้วนมีข้อจำกัดทั้งในแง่ของเงินทุนหมุนเวียนและการเข้าถึง การช่วยเหลือ เนื่องจากผู้ที่เข้าถึงจะต้องเป็นสมาชิกและออมเงิน หากจะจัดสรร ให้กับกลุ่มคนเปราะบางหรือด้อยโอกาสต้องผ่านการพิจารณาจากที่ประชุมของ คณะกรรมการซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการพิจารณาก่อนจะนำไปสู่การช่วยเหลือ

ภาพที่ 5 รูปแบบการส่งต่อความช่วยเหลือแบบรายกรณี

⁵(Google Gemini, 2026)

กรณีตัวอย่างการขับเคลื่อนในพื้นที่

จังหวัดมุกดาหาร มีการลงพื้นที่ร่วมกับนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Development Manager) ในการทวนสอบครัวเรือนยากจนตามรายชื่อ บางครัวเรือนประสบปัญหาขาดเครื่องอุปโภค-บริโภค ได้ประสานให้กับผู้นำในพื้นที่ระดมความช่วยเหลือเพื่อให้มีอาหารเพื่อดำรงชีพ และในบางครัวเรือนเข้าไม่ถึงบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ประสานกับผู้นำชุมชนดำเนินการส่งข้อมูลเพื่อรับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปยังหน่วยงานระดับอำเภอ นอกจากนี้ในการสำรวจปัญหาในพื้นที่ภัยพิบัติ และมีครัวเรือนยากจนได้รับผลกระทบด้านที่อยู่อาศัยที่มิวิจยและกลไกในพื้นที่ ประสานความช่วยเหลือไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความช่วยเหลือเร่งด่วนด้านการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย การช่วยเหลือในมิติสุขภาพ (เช่น ผู้ป่วยติดเตียง/ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้) ส่งต่อความช่วยเหลือกลไกระดับพื้นที่โดยใช้กองทุน LTC ให้การช่วยเหลือเบื้องต้นก่อนนำเข้าสู่ระบบ เพื่อให้ได้สิทธิสวัสดิการการช่วยเหลือจากภาครัฐ

จังหวัดชัยนาทให้กลไกนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (ADM) ซึ่งเป็นกลุ่มผู้นำชุมชน อสม.ในการดูแลด้านมิติสุขภาพให้กับครัวเรือนเปราะบางในการจัดทาวัดอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการดำรงชีพ เช่น กองทุนผ้าอ้อมผู้ใหญ่ (LTC) กองทุนขยะสำหรับการจัดสรรงบประมาณสำหรับผู้ที่ต้องเดินทางไปรักษาพยาบาล

จังหวัดยโสธรมีการประสานงานช่วยเหลือเรื่องที่อยู่อาศัยผ่านผู้นำชุมชน กลไกขบวนองค์กรชุมชน ระดมการช่วยเหลือเบื้องต้นโดยใช้ช่างที่มีฝีมือในพื้นที่และผู้นำซ่อมแซมที่อยู่อาศัยให้มีความปลอดภัยเบื้องต้น จากนั้นส่งแบบฟอร์มการสำรวจการช่วยเหลือเรื่องที่อยู่อาศัยผ่านกลไกขบวนองค์กรชุมชนระดับจังหวัดเพื่อขอรับการสนับสนุนบ้านพอเพียงชนบทจากสถาบันพัฒนาองค์กรเอกชน (องค์กรมหาชน)

2. รูปแบบการส่งต่อความช่วยเหลือผ่านระบบสารสนเทศ

การขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาคความยากจนเป็นภารกิจที่แต่ละหน่วยงานทั้งในระดับพื้นที่และระดับนโยบายให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหภายใต้ระบบฐานข้อมูลที่หน่วยงานรับผิดชอบ ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ระบบฐานข้อมูลที่หน่วยงานตามโครงสร้างระบบราชการ เช่น ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform : TPMAP) ระบบสมุดพกครอบครัววิถีเล็กทรอนิกส์ (MSO-Logbook) ที่เป็นฐานข้อมูลครัวเรือนเปราะบาง ระบบฐานข้อมูลและบริหารจัดการข้อมูลของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (Thai QM) รวมถึงฐานข้อมูลอื่น ๆ เช่น ในระบบสาธารณสุขและกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ฐานข้อมูลดังกล่าวหน่วยงานระบบราชการจะใช้ในการวางแผนแก้ไขปัญหาชุมชนครัวเรือนยากจน กลุ่มคนเปราะบาง

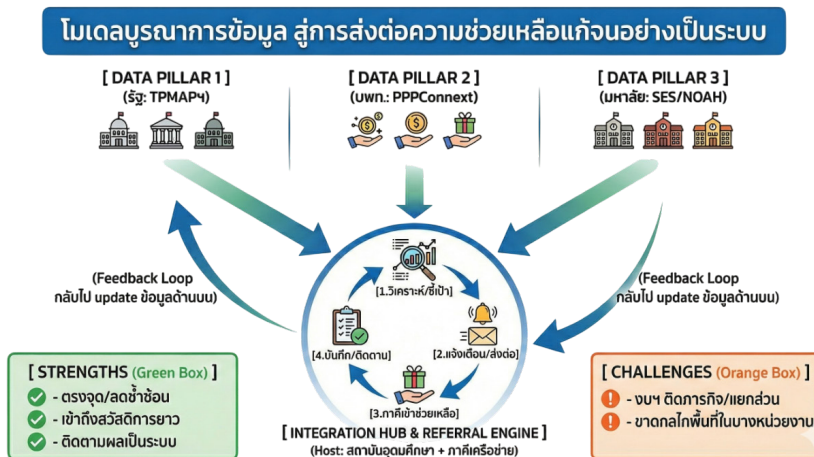
ส่วนที่ 2 ระบบฐานข้อมูลที่หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนา **ระดับพื้นที่ (บพท.)** พัฒนาค้นเพื่อใช้ในการทำงานเพื่อการแก้ไขปัญหาคความยากจนร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ ได้แก่ ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับจังหวัด (Practical Poverty Provincial Connex : PPPConnex) และ ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support System : DSS)

ส่วนที่ 3 ระบบฐานข้อมูลที่สถาบันการศึกษาในพื้นที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้เป็นข้อมูลกลางในการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ เช่น Sisaket Equity System-SES และ Ubuntugether จังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น

การส่งต่อความช่วยเหลือในรูปแบบนี้เน้นการใช้ข้อมูลเชิงวิเคราะห์เพื่อวางแผนการสงเคราะห์ สวัสดิการ หรือรวมถึงการพัฒนารายได้ตามโมเดลอาชีพที่สถาบันการศึกษาและหน่วยงานดำเนินการ การส่งต่อความช่วยเหลือจะอยู่ในรูปแบบของการส่งต่อผ่านหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่ลงนามข้อตกลงร่วมกัน โดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นเจ้าภาพจัดเวทีทำความเข้าใจแลกเปลี่ยนบทเรียนการใช้ระบบฐานข้อมูลร่วมกัน และดำเนินการส่งต่อการช่วยเหลือผ่านระบบแจ้งเตือนในฐานข้อมูล การกรอกข้อมูลความช่วยเหลือ และติดตามการช่วยเหลือผ่านระบบ

รวมถึงโดยจัดเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูลเป็นระยะเพื่อติดตามผลการช่วยเหลือครัวเรือนยากจนอย่างเป็นระบบ

จุดแข็งของการส่งต่อความช่วยเหลือผ่านระบบสารสนเทศหรือระบบฐานข้อมูลดังกล่าวจะช่วยให้ทุกหน่วยงานที่เป็นภาคีเครือข่ายสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการกำหนดแนวทางการช่วยเหลือที่สอดคล้องกับภารกิจของหน่วยงาน อีกทั้งลดภาระความซ้ำซ้อนการช่วยเหลือที่ไม่จำเป็น ครัวเรือนยากจนเป้าหมายสามารถเข้าระบบสวัสดิการพื้นฐานและการช่วยเหลือของรัฐได้ในระยะยาว อย่างไรก็ตามข้อจำกัดของรูปแบบดังกล่าวนี้ยังมีข้อจำกัดในด้านการจัดสรรทรัพยากรโดยเฉพาะงบประมาณเพื่อนำมาช่วยเหลือ แต่ละหน่วยงานมีฐานข้อมูลเฉพาะและตัวชี้วัดรวมถึงงบประมาณที่ระบุอย่างชัดเจนในแต่ละปีทำให้ครัวเรือนยากจนอาจเข้าไม่ถึงการช่วยเหลือได้ครอบคลุมทุกมิติ อีกทั้งหน่วยงานในบางหน่วยงานไม่มีกลไกเชิงพื้นที่ ทำให้เกิดช่องว่างในการส่งต่อความช่วยเหลือที่ไม่ทันท่วงที

ภาพที่ 6 รูปแบบการส่งต่อความช่วยเหลือผ่านระบบสารสนเทศ⁶

⁶(Google Gemini, 2026)

กรณีตัวอย่างการขับเคลื่อนในพื้นที่

จังหวัดมุกดาหาร จัดทำข้อมูลจำแนกระดับความยากจน 4 ระดับ ข้อมูลศักยภาพของสมาชิกในครัวเรือน ข้อมูลด้านการศึกษา ข้อมูลจะถูกส่งต่อไปยังหน่วยงานเพื่อวางแผนการช่วยเหลือที่เป็นสงเคราะห์และสวัสดิการ และความต้องการด้านการพัฒนาอาชีพที่ส่งต่อไปยังสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน จัดหางานจังหวัด และนำมาออกแบบหลักสูตรระยะสั้นเพื่อยกระดับศักยภาพครัวเรือนยากจนด้านอาชีพ กรณีจังหวัดยโสธร กลไกที่เกี่ยวข้องได้แก่ พช., พมจ., เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบลที่นำข้อมูลไปวางแผนการจัดสวัสดิการในรูปของกองทุน การนำข้อมูลด้านการศึกษาส่งต่อไปยังกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาและสามารถส่งต่อได้ครบถ้วน จังหวัดศรีสะเกษมีการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกตามสภาพเพื่อส่งต่อไปยังหน่วยงานไปใช้ในการวางแผนการทำงานและการแก้ไขปัญหาอย่างเบ็ดเสร็จและแม่นยำ

จังหวัดศรีสะเกษพัฒนาระบบ SES เพื่อเป็นฐานข้อมูลกลางเชื่อมการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำข้อมูลจากระบบไปใช้ในการวางแผนการดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ รวมถึงมีระบบรายงาน การติดตามประเมินผลการช่วยเหลือที่ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าใช้ระบบได้อย่างครอบคลุม

3. รูปแบบการส่งต่อชุดข้อมูลเฉพาะด้านร่วมกับหน่วยงานเชิงประเด็น

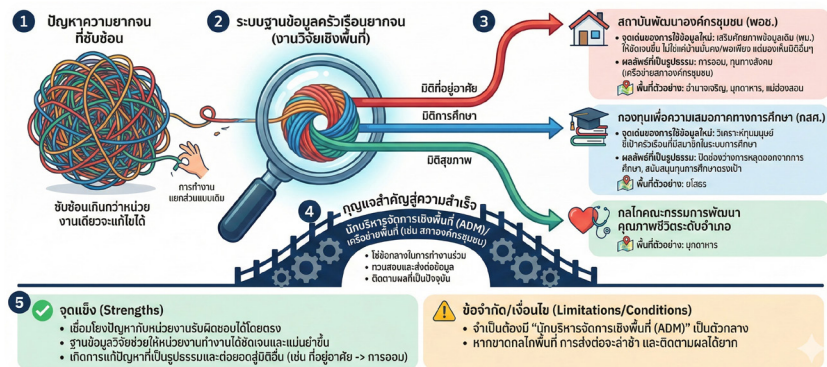
เนื่องจากปัญหาความยากจนมีความซับซ้อนเกินกว่าที่หน่วยงานเดียวจะแก้ไขได้ รูปแบบนี้เน้นการส่งต่อข้อมูลตามมิติปัญหาไปยังหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องในเชิงประเด็นโดยตรง เช่น มิติด้านที่อยู่อาศัยส่งต่อไปกับ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (พอช.) ที่มีบทบาทดำเนินโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยและชุมชนแออัด กรณีในพื้นที่จังหวัดอำนาจเจริญ

มุกดาหาร แม่ฮ่องสอน มิติด้านการศึกษาส่งต่อให้กับกองทุนเพื่อความเสมอภาค (กสศ.) กรณีในพื้นที่จังหวัดยโสธร มิติด้านสุขภาพส่งต่อให้กับกลไกคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ กรณีในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร

จุดแข็งในการส่งต่อความช่วยเหลือในรูปแบบดังกล่าวช่วยให้สามารถเชื่อมโยงระหว่างปัญหากับหน่วยงานที่รับผิดชอบได้โดยตรง ระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนที่โครงการดำเนินงานไปช่วยเสริมศักยภาพให้การดำเนินงานของหน่วยงานนั้นมีความชัดเจนขึ้น เช่นกรณีการแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) การดำเนินงานที่ผ่านมาจะใช้ฐานข้อมูลครัวเรือนเปราะบางของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) พิจารณาการดำเนินงานบ้านมั่นคงและบ้านพอเพียง ซึ่งยังขาดข้อมูลมิติด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา การส่งต่อความช่วยเหลือโดยใช้มิติบ้านจึงเปรียบเสมือนเป็นเครื่องมือในการทำงานร่วมกันระหว่างงานวิจัยแก่งานกับงานบ้านมั่นคงและต่อยอดไปสู่ประเด็นการพัฒนาด้านอื่น ๆ เช่น การออม การยกระดับทุนทางสังคมในพื้นที่ผ่านเครือข่ายสภาองค์กรชุมชน จึงทำให้มิติด้านที่อยู่อาศัยมีการส่งต่อความช่วยเหลือที่มีความเป็นรูปธรรมอย่างมากในหลายจังหวัด นอกจากนี้ในมิติด้านการศึกษา ระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนที่วิเคราะห์เกี่ยวกับทุนมนุษย์ทำให้หน่วยงานที่ขับเคลื่อนด้านการศึกษา ตัวอย่างกรณี กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลในการสนับสนุนทุนการศึกษาให้กับครัวเรือนยากจนที่มีสมาชิกในครอบครัวอยู่ในระบบการศึกษา ปิดช่องว่างการหลุดออกจากการศึกษากลางคันและยกระดับไปสู่การศึกษาทั้งในและนอกระบบให้ดีขึ้น

อย่างไรก็ตามข้อจำกัดของการส่งต่อความช่วยเหลือในรูปแบบดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยเครือข่ายในระดับพื้นที่ หรือที่เรียกว่านักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Development Manager) เป็นข้อกลางในการทำงานร่วม จะเห็นได้ว่าการที่ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนตอบโจทย์การใช้ประโยชน์และตัวชี้วัดของหน่วยงาน อีกทั้งกลไกของหน่วยงานในระดับพื้นที่ เช่น สภาองค์กรชุมชนหรือขบวนองค์กรชุมชน ร่วมเป็นนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (ADM) มีส่วนร่วมกับโครงการตั้งแต่กระบวนการทวนสอบและส่งต่อข้อมูลไปยังกลไกในระดับจังหวัด/ภูมิภาค

ทำให้การขับเคลื่อนเรื่องที่อยู่อาศัยมีความเป็นรูปธรรม แต่หากหน่วยงานใดที่ไม่มีกลไกเชิงพื้นที่หรือหน่วยงานย่อยในระดับพื้นที่ การส่งต่อความช่วยเหลือจะทำได้ค่อนข้างล่าช้าและไม่สามารถติดตามผลการช่วยเหลือที่เป็นปัจจุบันได้

ภาพที่ 7 รูปแบบการส่งต่อชุดข้อมูลเฉพาะด้านร่วมกับหน่วยงานเชิงประเด็น⁷

⁷(Google NotebookLM, 2026)

กรณีตัวอย่างการขับเคลื่อนในพื้นที่

กรณีจังหวัดมุกดาหารและยโสธร มีการลงพื้นที่ร่วมกับนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Development Manager) ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นกลไกขบวนองค์กรชุมชนที่มีบทบาทในการพิจารณาด้านที่อยู่อาศัยร่วมสำรวจปัญหาทั้งพื้นที่ที่ได้รับภัยพิบัติ พื้นที่ที่มีครัวเรือนยากจน ในการให้ความช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัย เช่น ปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัย การสร้างบ้านภายใต้โครงการบ้านพอเพียงชนบท

จังหวัดยโสธร มีการประสานงานช่วยเหลือเรื่องด้านการศึกษาภายใต้งานกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ใช้ข้อมูลครัวเรือนยากจนที่มีสมาชิกอยู่ในระบบการศึกษาส่งต่อให้หน่วยงานโรงเรียนในเครือข่ายโดยจัดประชุมกับโรงเรียนและแหล่งทุนในการแลกเปลี่ยนข้อมูลพิจารณาการให้ความช่วยเหลือร่วมกัน จัดสรรทุนการศึกษาให้นักเรียนที่อยู่ในครัวเรือนยากจนเพื่อลดความเสี่ยงในการหลุดออกจากระบบการศึกษา

จังหวัดแม่ฮ่องสอน ดำเนินงานร่วมกับเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการจัดสรรที่ดินลงพื้นที่ให้การช่วยเหลือครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติโดยใช้ข้อมูลครัวเรือนยากจนในระบบมาพิจารณาเพื่อดำเนินการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาที่อยู่อาศัยในโครงการบ้านพอเพียงชนบท การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ไฟฟ้า น้ำประปาภูเขา ระบบสัญญาณอินเทอร์เน็ต ถูยั้งชีพเพื่อการอุปโภค-บริโภค เพื่อให้ครัวเรือนยากจนเป้าหมายพ้นจากความเสี่ยงจากภัยพิบัติดังกล่าว

4. รูปแบบการส่งต่อผ่านกลไกคณะกรรมการหรือหน่วยงานพื้นที่

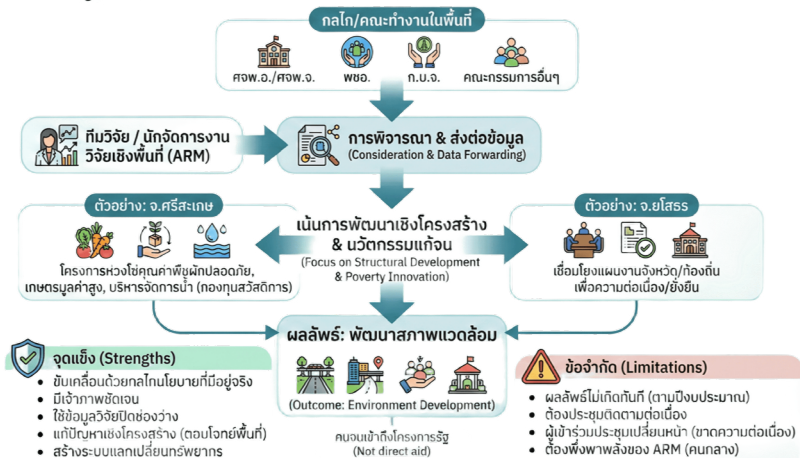
รูปแบบดังกล่าวเป็นการส่งต่อความช่วยเหลือผ่านกลไกหรือคณะทำงานที่มีอยู่ในพื้นที่ที่มีบทบาทการพัฒนาทั้งในเชิงประเด็นและนโยบาย เช่น ศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียง ระดับอำเภอ/จังหวัด (ศจพ.อ./ศจพ.จ.) คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต ระดับอำเภอ (พพอ.) คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.) หรือ กลไกคณะกรรมการในรูปแบบอื่น ๆ ตามประเด็นการพัฒนาในจังหวัด ซึ่งไม่ได้ดำเนินงานเพียงมิติการแก้ไขปัญหาความยากจนเท่านั้น แต่เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่โดยมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างหรือสร้างนวัตกรรมแก้จน และประเด็นที่ต้องการการแก้ไขอย่างยั่งยืนและต้องอาศัยการลงทุนทรัพยากร และองค์ความรู้จำนวนมาก ดังนั้นรูปแบบการส่งต่อความช่วยเหลือจึงเป็นการส่งข้อมูลเข้าสู่การพิจารณาในคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงทีมวิจัย ในบางจังหวัดจะใช้เครือข่ายการทำงาน หรือที่เรียกว่า นักจัดการงานวิจัยเชิงพื้นที่ (Area Research Manager) ที่เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการทำหน้าที่ ในการส่งต่อข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเพื่อขอความช่วยเหลือผ่านคณะกรรมการ ในแต่ละประเด็น ยกตัวอย่างกรณีจังหวัดศรีสะเกษมีการส่งต่อครัวเรือนยากจนไปยัง โครงการนวัตกรรมแก้ไขปัญหาคความยากจน ภายใต้ 2 โครงการหลัก คือ โครงการ จัดการห่วงโซ่คุณค่าพืชผักปลอดภัย และ โครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน ด้วยกระบวนการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรสู่ผลิตภัณฑ์เกษตรมูลค่าสูง นอกจากนี้ ยังมีเป้าหมายยกระดับนวัตกรรมการบริหารจัดการน้ำภาคการเกษตรเพื่อจัดสวัสดิการผ่านกลไกกองทุนสำหรับคนจน จังหวัดยโสธร โครงการจังหวัดยโสธร ร่วมกับชุดโครงการวิจัยระบบสนับสนุนเชิงพื้นที่ฯ มีการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ ร่วมกับภาคีเพื่อเชื่อมโยงการแก้ไขปัญหาคความยากจนเข้าสู่ระบบแผนงานโครงการ ของหน่วยงานระดับจังหวัดท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง/ยั่งยืน ผลที่เกิดขึ้น จากการส่งต่อความช่วยเหลืออาจไม่ได้เกิดขึ้นกับครัวเรือนยากจนโดยตรง แต่เป็นการพัฒนาสภาพแวดล้อมให้คนจนหรือผู้มีรายได้น้อยเข้าถึงโครงการต่าง ๆ ที่หน่วยงานรัฐดำเนินการพัฒนา

จุดแข็งในการใช้รูปแบบการส่งต่อความช่วยเหลือผ่านกลไก/คณะกรรมการ หน่วยงานพื้นที่เป็นการขับเคลื่อนกับกลไกเชิงนโยบายที่มีอยู่จริงตามอำนาจทางกฎหมายซึ่งทำให้มีหน่วยงานเจ้าภาพที่รับผิดชอบชัดเจน ช่วยปิดช่องว่างด้านข้อจำกัดข้อมูลของหน่วยงานที่มุ่งเน้นเก็บข้อมูลเพื่อตอบโจทย์ตามตัวชี้วัด

แต่ระบบข้อมูลของโครงการวิจัยแก้จนช่วยปลดล็อกให้เห็นมิติทุนที่สะท้อนศักยภาพของพื้นที่ ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างของกลไกคณะกรรมการ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เป็นการตัดเสื่อโหลให้เป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นตอบโจทย์ของพื้นที่ สร้างระบบนิเวศในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและทรัพยากรร่วมกัน อย่างไรก็ตามข้อจำกัดการส่งต่อความช่วยเหลือในรูปแบบนี้อาจไม่สะท้อนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับครัวเรือนยากจนได้ในทันทีเนื่องจากปัจจัยทางด้านการใช้งบประมาณและระยะเวลาของหน่วยงานที่เน้นการทำงานตามปีงบประมาณ ซึ่งต้องอาศัยการประชุมติดตามอย่างเป็นระยะเพื่อให้เห็นภาพการทำงานร่วมกัน ซึ่งหน่วยงานราชการหรือกลไกต่าง ๆ จะมีการกิจของหน่วยงานที่ต้องขับเคลื่อนทำให้คนที่เข้ามาร่วมในวงการประชุมไม่ใช่คนเดิมซึ่งอาจทำให้การสื่อสารการทำงานไม่ต่อเนื่อง รวมถึงต้องอาศัยพลังของคนกลาง “นักบริหารงานวิจัยเชิงพื้นที่ (ARM)” เข้าไปร่วมผลักดันให้กลไก/หน่วยงานเห็นความสำคัญของการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่

4. รูปแบบการส่งต่อผ่านกลไกคณะกรรมการหรือหน่วยงานพื้นที่

ภาพที่ 8 รูปแบบการส่งต่อผ่านกลไกคณะกรรมการหรือหน่วยงานพื้นที่⁸

⁸(Google Gemini, 2026)

กรณีตัวอย่างการขับเคลื่อนในพื้นที่

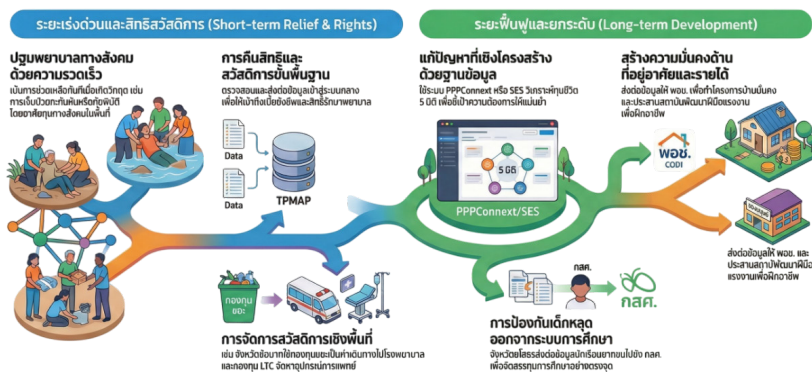
จังหวัดมุกดาหารส่งต่อความช่วยเหลือผ่านระบบกลไกคณะกรรมการที่ดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตในพื้นที่อำเภอ/จังหวัด ตามมิติ 6 มิติ (สุขภาพ, ความเป็นอยู่, รายได้, การศึกษา, สวัสดิการของรัฐ) ไปยังหน่วยงานฟังก์ชันเพื่อดำเนินการให้ความช่วยเหลือภายใต้แผนงาน/โครงการ/กิจกรรมผ่านกลไก ศจพ.อ/จ.และกลไก พชอ. ในการให้ความช่วยเหลือกลุ่มคนเปราะบางผ่านระบบกลไกสาธารณสุขและกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล (สปสช.) รวมถึงส่งต่อความช่วยเหลือไปยังหน่วยงานตามบทบาทภารกิจ โดยใช้เวทีการประชุมคณะกรรมการบูรณาการจังหวัดเพิ่มเติมเพื่อช่วยเหลือครัวเรือนในมิติอื่น ๆ ควบคู่กัน

จังหวัดแม่ฮ่องสอนส่งต่อความช่วยเหลือผ่านคณะกรรมการกลไกในเชิงพื้นที่ เช่น ประเด็นพื้นที่ทางวัฒนธรรม เป็นเครื่องมือในการพูดคุยแลกเปลี่ยนสถานการณ์พื้นที่ การพูดถึงกลุ่มคนจน คนเปราะบาง เพื่อกำหนดเป้าหมายร่วมในการพัฒนาพื้นที่ร่วมกันให้ครอบคลุมทุกเป้าหมาย

แนวทางที่ 2 การส่งต่อความช่วยเหลือตามความจำเป็นของกลุ่มเป้าหมาย

นอกจากการส่งต่อความช่วยเหลือ ทั้ง 4 รูปแบบเป็นการจำแนกตามการดำเนินงานบนฐานของการใช้ระบบข้อมูล PPPConnext และฐานข้อมูลอื่นภายใต้การดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคะยากจน รวมถึงฐานข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐ เช่น TPMAP, ThaiQM, MSO Logbook ฯลฯ ซึ่งจะทำให้เห็นถึงการทำงานด้านการแก้ไขปัญหาคะยากจนกับหน่วยงานต่าง ๆ โดยใช้ระบบข้อมูลเชื่อมโยงการทำงานเพื่อส่งต่อความช่วยเหลือคนจนที่ครอบคลุมทุกมิติ อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานแก้ไขปัญหาคะยากจนซึ่งเป็นปัญหาที่มีความสลับซับซ้อนเชื่อมโยงกันอยู่ทุกมิติ จำเป็นอย่างยิ่งต้องพิจารณาอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะ

มิติด้านความจำเป็นของกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้จากบทเรียนการดำเนินงานของพื้นที่ ได้จำแนกรูปแบบการส่งต่อความช่วยเหลือตามความจำเป็นของกลุ่มเป้าหมาย ออกเป็น 3 รูปแบบดังนี้

ภาพที่ 9 รูปแบบการส่งต่อตามการวิเคราะห์ความจำเป็น⁹

1. การส่งต่อความช่วยเหลือเพื่อบรรเทาเร่งด่วน

รูปแบบการส่งต่อความช่วยเหลือเพื่อบรรเทาเร่งด่วนถือเป็นด้านแรกที่สำคัญที่สุดในกระบวนการดูแลครัวเรือนเปราะบาง เปรียบเสมือนการ “ปฐมพยาบาลทางสังคม” ที่มีเป้าหมายหลักเพื่อให้ครัวเรือนสามารถก้าวผ่านภาวะวิกฤตและดำรงชีวิตอยู่รอดได้ โดยหัวใจสำคัญของการดำเนินงานในลักษณะนี้คือ “ความรวดเร็วและทันทั่วถึง” ซึ่งมักเกิดขึ้นเมื่อทีมทำงานลงพื้นที่แล้วเผชิญกับปัญหาซึ่งหน้า ไม่ว่าจะเป็นการเจ็บป่วยกะทันหัน เช่น เส้นเลือดในสมองแตก จนกลายเป็นผู้ป่วยติดเตียง หรือสมาชิกในครอบครัวต้องตกงานแบบไม่ทันตั้งตัว กลไกที่ใช้ขับเคลื่อนความช่วยเหลือรูปแบบนี้จึงต้องมีความคล่องตัวสูง โดยอาศัย “ทุนทางสังคม” และเครือข่ายความสัมพันธ์ในพื้นที่เป็นฐานหลัก เช่น การใช้กลไกเครือข่าย องค์กรชุมชนหมู่บ้าน การระดมทุนจากวัด หรือบทบาทของผู้นำชุมชน

⁹(Google NotebookLM, 2026)

ตัวอย่างรูปธรรมที่ชัดเจนพบได้ในจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งเมื่อทีมวิจัยลงพื้นที่ ทวนสอบข้อมูลแล้วพบว่าครัวเรือนขาดแคลนปัจจัยสี่ ก็ได้ประสานผู้นำในพื้นที่ ให้ระดมความช่วยเหลือด้านอาหารและเครื่องอุปโภค-บริโภคทันที เพื่อให้ครัวเรือน มีกินมีใช้ในเบื้องต้น นอกจากนี้การช่วยเหลือแบบเร่งด่วนยังครอบคลุมถึงกรณี ภัยพิบัติ เช่น ไฟไหม้ น้ำท่วม หรือพายุพัดบ้านเรือนเสียหาย ซึ่งชุมชนจะระดม ช่างฝีมือในท้องถิ่นเข้ามาช่วยซ่อมแซมที่อยู่อาศัยให้พอพักอาศัยได้ พร้อมทั้ง มอบถุงยังชีพเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนเฉพาะหน้า ก่อนที่จะดำเนินการส่งต่อ ข้อมูลเข้าสู่ระบบเพื่อรับสวัสดิการและการฟื้นฟูเยียวยาจากหน่วยงานภาครัฐ ในลำดับต่อไป

2. การส่งต่อความช่วยเหลือเพื่อสิทธิและสวัสดิการ

การส่งต่อความช่วยเหลือในรูปแบบนี้ถือเป็นกลไกสำคัญในการ “คืนสิทธิ” และลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยมุ่งเน้นการสนับสนุนให้ครัวเรือนยากจน สามารถเข้าถึง “สิทธิขั้นพื้นฐาน” และสวัสดิการที่รัฐจัดสรรให้ ซึ่งในอดีต กลุ่มเป้าหมายเหล่านี้อาจตกหล่นหรือเข้าไม่ถึงบริการเนื่องจากข้อจำกัดและ อุปสรรคต่าง ๆ เช่น ความยากลำบากในการเดินทาง ภาวะทุพพลภาพ หรือ การขาดแคลนข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง กระบวนการดำเนินงานจึงให้ความสำคัญ กับการใช้ข้อมูลที่ผ่านการสอบถามอย่างละเอียด เพื่อยืนยันคุณสมบัติของ ครัวเรือนก่อนจะดำเนินการส่งต่อข้อมูลเข้าสู่ระบบฐานข้อมูลกลางของภาครัฐ อาทิ TMAP หรือ MSO Logbook รวมถึงกองทุนเฉพาะกิจต่าง ๆ เพื่อให้คนจนได้รับ สิทธิประโยชน์ที่พึงมี เช่น เบี้ยยังชีพ หรือสิทธิการรักษาพยาบาล

ตัวอย่างการขับเคลื่อนที่เห็นผลเป็นรูปธรรมพบได้ในหลายพื้นที่ เช่น จังหวัดมุกดาหาร เมื่อทีมทำงานค้นพบครัวเรือนที่ตกหล่นจากการสำรวจ จะรีบ ประสานผ่านผู้นำชุมชนส่งข้อมูลไปยังระดับอำเภอเพื่อดำเนินการทำบัตรสวัสดิการ แห่งรัฐหรือลงทะเบียนเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ในขณะที่ จังหวัดชัยนาท ได้ใช้กลไก “นักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (ADM)” ร่วมกับผู้นำและอสม. เชื่อมโยงความช่วยเหลือ ด้านสุขภาพ โดยประสานขอใช้งบประมาณสนับสนุนจากกองทุนการดูแลระยะยาว (LTC) จัดทำผ้าอ้อมผู้ใหญ่และอุปกรณ์ทางการแพทย์สำหรับผู้ป่วยติดเตียง รวมถึง

การใช้ “กองทุนขยะ” มาสนับสนุนเป็นค่าพาหนะในการเดินทางไปโรงพยาบาล ซึ่งช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายได้อย่างตรงจุด นอกจากนี้ จังหวัดศรีสะเกษ ยังเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกตามสภาพปัญหา เพื่อส่งต่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถวางแผนการจัดสวัสดิการสังคมได้อย่างแม่นยำและมีประสิทธิภาพสูงสุด

3. การส่งต่อเพื่อฟื้นฟูและยกระดับคุณภาพชีวิต การส่งต่อความช่วยเหลือในรูปแบบนี้นำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนในระยะยาว โดยมุ่งเน้นการแก้ปัญหาที่ “เชิงโครงสร้าง” และสร้างความยั่งยืนให้กับครัวเรือนเป้าหมาย ซึ่งแตกต่างจากการสงเคราะห์เฉพาะหน้า กระบวนการนี้อาศัยการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างทีมวิจัย หน่วยงานเชิงประเด็น และสถาบันวิชาการ โดยมีเครื่องมือสำคัญคือ ฐานข้อมูลที่มีความละเอียดซับซ้อน เช่น ระบบ PPPConnext, DSS หรือ SES (จังหวัดศรีสะเกษ) ซึ่งสามารถวิเคราะห์ทุนการดำรงชีพได้ครอบคลุมทั้ง 5 มิติ ข้อมูลเหล่านี้ช่วยให้สามารถชี้เป้าความต้องการและส่งต่อกลุ่มเป้าหมายเข้าสู่แผนพัฒนาจังหวัดหรือท้องถิ่นได้อย่างแม่นยำ

ตัวอย่างความสำเร็จที่ชัดเจนในระดับพื้นที่ ได้แก่ มิติด้านที่อยู่อาศัย ในจังหวัดยโสธร มุกดาหาร และอำนาจเจริญ ซึ่งมีการส่งต่อข้อมูลครัวเรือนที่เดือดร้อนไปยังสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เพื่อเข้าร่วมโครงการ “บ้านพอเพียงชนบท” หรือ “บ้านมั่นคง” ผลลัพธ์ที่ได้ไม่ใช่เพียงบ้านที่แข็งแรงถาวร แต่ยังนำไปสู่การรวมกลุ่มออมทรัพย์ที่สร้างรากฐานทางการเงินที่เข้มแข็ง ในขณะที่มิติด้านการศึกษา จังหวัดยโสธรได้นำข้อมูลนักเรียนยากจนส่งต่อไปยัง กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) และโรงเรียนเครือข่ายเพื่อจัดสรรทุนการศึกษาและป้องกันเด็กหลุดออกจากระบบ นอกจากนี้ ในมิติด้านอาชีพและรายได้ จังหวัดมุกดาหารได้ใช้ข้อมูลความต้องการฝึกอาชีพส่งต่อไปยังสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานเพื่อออกแบบหลักสูตรระยะสั้นที่ตอบโจทย์ตลาดแรงงาน

กระบวนการส่งต่อความช่วยเหลือ

ภาพที่ 10 กระบวนการส่งต่อความช่วยเหลือ¹⁰

การช่วยเหลือส่งต่อครัวเรือนยากจนเป้าหมายในพื้นที่ใช้กลยุทธ์ที่หลากหลายทั้งในรูปแบบทางการ เช่น การจัดประชุมหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง การจัดเสวนาหยิบยกประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความยากจนมาร่วมพูดคุยหาแนวทางร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เช่น การพบปะอย่างไม่เป็นทางการ งานการกุศล การเข้าร่วมในงานอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากประเด็นงานความยากจน จากบทเรียนการดำเนินงานในพื้นที่ที่ได้รับการส่งต่อความช่วยเหลือครัวเรือนยากจนในพื้นที่ดำเนินงานประกอบด้วยกระบวนการสำคัญดังนี้

1. ค้นหาสอบทานครัวเรือนเป้าหมายร่วมกับกลไกพื้นที่

ความเข้าใจของคนส่วนใหญ่มักเข้าใจว่าการช่วยเหลือส่งต่อจะต้องเป็นขั้นตอนสุดท้ายหลังจากที่ทีมวิจัยได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาคความยากจนแล้ว จึงจะดำเนินการส่งต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ในทางปฏิบัติบทเรียนจากพื้นที่วิจัยมองว่าหากจะให้กระบวนการช่วยเหลือส่งต่อมีประสิทธิภาพนั้นกระบวนการ

¹⁰(Google NotebookLM, 2026)

ค้นหาสอบถามเปรียบเสมือนกระดุมเม็ดแรกของการทำงาน เพราะหากมีการสอบถามที่แม่นยำถูกต้องจะนำไปสู่การจำแนกครัวเรือนยากจนได้ดี ในการดำเนินงานพื้นที่วิจัย เริ่มต้นการค้นหาสอบถามจากระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับจังหวัด (Practical Poverty Provincial Connex : PPPConnex) และ DSS ลงพื้นที่สอบถามครัวเรือนยากจนตามรายชื่อร่วมกับผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) เครือข่ายสภาองค์กรชุมชน ซึ่งภายหลังคนกลุ่มนี้คือนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Development Manager : ADM) ที่ดำเนินงานภายใต้โครงการร่วมกัน ข้อดีของการลงพื้นที่ร่วมกับผู้นำชุมชนทำให้เกิดการทวนสอบและตรวจทานความถูกต้องของข้อมูลตั้งแต่ในระดับพื้นที่ ไม่เพียงแต่ข้อมูลครัวเรือนจากการสัมภาษณ์แต่ทำให้ได้ข้อมูลบริบทของชุมชนและทุนทางสังคมที่ชุมชนมีและเอื้อต่อการให้ความช่วยเหลือ นอกจากนี้การลงพื้นที่ทวนสอบในบางจังหวัดทำให้พบครัวเรือนยากจนที่กำลังประสบปัญหาที่สามารถทำการส่งต่อความช่วยเหลือได้เลย เช่นในกรณีจังหวัดมุกดาหาร ลงพื้นที่ทวนสอบพบครัวเรือนยากจนที่ยังไม่เข้าถึงเบี้ยสวัสดิการผู้สูงอายุก็ดำเนินการส่งต่อให้กับอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) ดำเนินการตรวจสอบสุขภาพและเตรียมเอกสารสำคัญเพื่อส่งข้อมูลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ และในกรณีจังหวัดยโสธร ที่กลไกขบวนองค์กรชุมชนลงพื้นที่ทวนสอบทำให้เห็นปัญหาด้านที่อยู่อาศัยก็ดำเนินการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อนำเข้าพิจารณาในโครงการบ้านพอเพียงชนบทเพิ่มเติม

2. วิเคราะห์บทบาทภารกิจหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากการสังเคราะห์ความรู้ พบว่า รูปแบบการวิเคราะห์บทบาทภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาความยากจนจำแนกออกเป็น 2 รูปแบบดังนี้

รูปแบบที่หนึ่ง ทีมวิจัยวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาจากระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนแล้วมุ่งตรงไปที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รูปแบบดังกล่าวหลังจากทีมวิจัยลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลครัวเรือนยากจนในพื้นที่ นำมาจำแนกข้อมูลครัวเรือนยากจนออกเป็น 5 มิติ ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนกายภาพ ทุนการเงิน ทุนทรัพยากรธรรมชาติ และทุนทางสังคม รวมถึงการจำแนกระดับความยากจน

อยู่ลำบาก อยู่ยาก อยู่พอได้ และอยู่ดี จัดประชุมทีมวิจัยเพื่อวิเคราะห์บทบาทภารกิจรวมถึงทรัพยากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วดำเนินการจัดประชุมหน่วยงานเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลสถานการณ์และกำหนดเป้าหมายร่วมกันในการดำเนินงานโครงการ ตัวอย่างกรณีจังหวัดมุกดาหาร ทีมวิจัยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์พื้นที่จากระบบฐานข้อมูล วิเคราะห์หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พิจารณาบทบาทภารกิจทรัพยากร ปัจจัยสำคัญที่ทีมวิจัยวิเคราะห์เพิ่มเติมคือระยะเวลาในการจัดทำแผนของแต่ละหน่วยงานจากนั้นจัดประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำเสนอข้อมูลและแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนที่สามารถบูรณาการกับแผนงาน/โครงการของหน่วยงานนั้นได้ เช่นเดียวกับจังหวัดชัยนาท จะใช้วิธีการวิเคราะห์หลักไกลเชิงพื้นที่ในระดับชุมชน (รูปแบบที่ช่วยเหลือทุกกลุ่มวัย และช่วยเหลือเฉพาะสมาชิก) และกลไกความช่วยเหลือระดับภาครัฐ (ที่มีเป้าหมายภารกิจต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยตรงและทางอ้อม) การวิเคราะห์ในรูปแบบดังกล่าวจะทำให้ทีมวิจัยมุ่งเป้าไปที่การจัดการร่วมกับกับหน่วยงานโดยตรง เพราะเป็นหนึ่งในภารกิจที่หน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง ภายหลังจากการวิเคราะห์ภายในทีมวิจัยจะนำไปสู่การจัดประชุมเพื่อกำหนดเป้าหมายและแผนปฏิบัติการร่วมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

รูปแบบที่สอง ใช้เวทีการประชุมหน่วยงานระดับจังหวัด ทั้งในกรณีที่ทีมวิจัยเข้าไปร่วมเป็นคณะทำงานในอนุกรรมการประเด็นต่าง ๆ ของจังหวัด และกรณีที่ทีมวิจัยเป็นผู้ดำเนินการจัดประชุมในวาระที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยตรง รูปแบบดังกล่าวเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลสถานการณ์ผลการดำเนินงานด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนในจังหวัด (Forum) โดยหน่วยงานที่เข้าร่วมแลกเปลี่ยนร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา วิเคราะห์ทุนดำรงชีพสาเหตุของปัญหาและ จัดลำดับความเร่งด่วน ทั้งนี้แต่ละหน่วยงานร่วมกันแลกเปลี่ยนบทบาทภารกิจที่มีต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนในจังหวัด เช่น มิติด้านรายได้ สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานจัดหางาน สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน มิติด้านสุขภาพ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ/จังหวัด โรงพยาบาล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มิติด้านการศึกษา เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ/จังหวัด กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ด้านความเป็นอยู่ เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สถาบันพัฒนาองค์กรเอกชน (เน้นปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัย, ระบบสาธารณูปโภค) และการเข้าถึงบริการรัฐ เช่น ศูนย์ดำรงธรรม, พมจ., คลังจังหวัด (เน้นช่วยทำบัตรประชาชน/ทะเบียนบ้าน, การเข้าถึงเบี้ยยังชีพ/สวัสดิการแห่งรัฐ) นอกจากนี้ทีมวิจัยยังใช้เป็นเวทีในการนำเสนอระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนที่โครงการวิจัยได้ดำเนินงานเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาเป็นภาคีในการใช้ประโยชน์ร่วมกัน ตัวอย่างเช่น กรณีจังหวัดศรีสะเกษ มีแนวทางในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลจังหวัดจะระดมความคิดเห็นกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบข้อมูลกลางที่เรียกว่า SES ที่เอื้อต่อการทำงานด้านความยากจนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เน้นไปที่การทำให้ฐานข้อมูลเข้าถึงง่ายและสะดวกต่อการใช้งาน ให้ผู้ใช้งานสามารถดาวน์โหลดเพื่อใช้ในการวิเคราะห์หรือทำรายงานต่อยอด มีระบบการรายงานข้อมูลความช่วยเหลือและสามารถเพิ่มข้อมูลในมิติอื่น ๆ ที่เป็นประเด็นเกี่ยวข้องกับความยากจนเชื่อมโยงข้อมูลกับระบบ IT กับฐานข้อมูลหน่วยงานอื่น ๆ ของจังหวัดเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการประสานงานระหว่างหน่วยงานให้สามารถช่วยเหลือครัวเรือนยากจนได้ครอบคลุมทุกมิติมากขึ้น

3. การจัดการระบบข้อมูลครัวเรือนยากจน

ภายใต้หลักคิดความร่วมมือ (Collaborative) ในการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยใช้ระบบข้อมูลจำเป็นอย่างยิ่งต้องดำเนินการพัฒนาศักยภาพกลไกและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการใช้ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนซึ่งเป็นปัจจัยเงื่อนไขที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะลำพังเพียงการมีฐานข้อมูลขนาดใหญ่หรือเทคโนโลยีที่ทันสมัยอาจไม่เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนที่มีความซับซ้อนและเป็นพหุมิติได้ หากปราศจาก “บุคลากร” หรือ “กลไกการทำงาน” ที่มีความรู้ความเข้าใจในการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นระบบ การมุ่งเน้นพัฒนาทักษะและความฉลาดรู้ทางข้อมูลให้แก่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานและภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่ จึงเปรียบเสมือนการติดอาวุธทางปัญญาที่จะช่วยเปลี่ยนข้อมูลดิบให้กลายเป็น “สารสนเทศ

เพื่อการตัดสินใจ” ทำให้หน่วยงานสามารถวิเคราะห์สภาพปัญหาที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทะลุปรุโปร่ง ทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ เพื่อนำไปสู่การออกแบบมาตรการความช่วยเหลือที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละครัวเรือน

ในการดำเนินงานวิจัยแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ ระบบฐานข้อมูล PPPConnex เป็นเครื่องมือสำคัญที่ถูกนำมาใช้เพื่อออกแบบการทำงานแก้ไขปัญหาความยากจน ซึ่งเป็นระบบสำหรับการบันทึก ประมวลผล วิเคราะห์ข้อมูลครัวเรือนยากจนตามฐานทุน 5 มิติ (ทุนกายภาพ ทุนมนุษย์ ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ทุนการเงิน และทุนทางสังคม) รวมถึงจัดลำดับความยากจนตามฐานทุนออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ อยู่ลำบาก อยู่ยาก อยู่ได้ และอยู่ดี รวมถึงแสดงข้อมูลในรูปแบบ Dashboard แบบ Real Time ที่สามารถชี้เป้าคนจนในพื้นที่เพื่อให้หน่วยงานสามารถนำข้อมูลไปออกแบบกลยุทธ์การทำงานและสร้างความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความยากจนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในเชิงพื้นที่และประเด็น ทั้งนี้ในการทำงานร่วมกับกลไกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทีมวิจัยในพื้นที่ได้ดำเนินการจัดการระบบข้อมูลเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 การจัดการระบบข้อมูลหน้าบ้าน โดยทีมวิจัยจะจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการใช้ระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจน ไม่ว่าจะเป็น PPPConnex หรือ DSS ในบางจังหวัดเช่นกรณีจังหวัดศรีสะเกษ (Sisaket Equity System : SES) และ อุบลราชธานี (UBON together) เป็นต้น ซึ่งฐานข้อมูลดังกล่าวได้ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อเป็นฐานข้อมูลกลางสำหรับหน่วยงานในจังหวัดได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การสะท้อนความต้องการการใช้ระบบข้อมูล การนำเข้าครัวเรือนยากจนเพื่อช่วยเหลือ รายงานข้อมูลและติดตามผ่านระบบสารสนเทศดังกล่าวซึ่งนอกเหนือจากการอบรมเชิงปฏิบัติการทีมวิจัยจะมีการดำเนินงานจัดประชุมเพื่อติดตามการส่งต่อความช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนการใช้ระบบอย่างน้อย 3 เดือน/ครั้ง เพื่อประเมินผลลัพธ์การช่วยเหลือด้วยตัวชี้วัด (เช่น รายได้เพิ่ม, สุขภาพดีขึ้น) ข้อมูลการช่วยเหลือที่สำเร็จจะถูกบันทึกและส่งกลับเข้ามาในระบบ PPPConnex และ DSS รวมถึงระบบที่มหาวิทยาลัยพัฒนาขึ้นเพื่อให้ระบบสามารถ “จบเคส” หรือวนกลับมาช่วยเหลือซ้ำได้

ส่วนที่ 2 การจัดการระบบข้อมูลหลังบ้าน ทีมระบบข้อมูลของสถาบัน ดำเนินการเชื่อมระบบสารสนเทศออนไลน์ที่ เช่น TPMAP, ThaiQM, MSO-Logbook รวมถึงฐานข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านพัฒนาคุณภาพและการแก้ไขปัญหาความยากจน เช่น ข้อมูลระบบสาธารณสุข ข้อมูลด้านการศึกษา ทั้งในระบบและนอกระบบ เข้ากับระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนที่ทีมวิจัย ดำเนินงาน เช่น กรณีจังหวัดศรีสะเกษที่พัฒนาระบบ Sisaket Equity System (SES) เป็นระบบข้อมูลกลางช่องทางในการส่งต่อรายกรณี โดยมีระบบบันทึกการส่งต่อระบบ ผู้ส่ง-ผู้รับ-วันส่ง-วัตถุประสงค์-ผลเบื้องต้น พร้อมกับการยกระดับศักยภาพ นักจัดการงานวิจัยพื้นที่ (Area Research Manager) และนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Are Development Manager) ในการใช้ระบบฐานข้อมูลเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนการดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่และรายงานผลการช่วยเหลือครัวเรือนยากจนตามเป้าหมายซึ่งจะทำให้ทุกหน่วยงานที่เป็นกลไกเครือข่ายสามารถติดตามผลการช่วยเหลือจากในระบบและสามารถออกแบบการแก้ไขปัญหาให้ครัวเรือนเป้าหมายได้โดยไม่ซ้ำซ้อน

การดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ การเชื่อมโยงระหว่างระบบฐานข้อมูล PPPConnext ถูกนำไปใช้ในการบูรณาการร่วมกับระบบฐานข้อมูลของกลไกและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาความยากจน จากบทเรียนการทำงานของพื้นที่สามารถจำแนกบทบาทของการเชื่อมโยงข้อมูลได้ดังนี้

1. ระบบคัดกรองและสอบทานข้อมูล ระบบคัดกรองถือเป็น “กระดุมเม็ดแรก” ของการทำงานวิจัยเชิงพื้นที่ โดย PPPConnext ทำหน้าที่เป็นกลไกสอบทานความถูกต้องของข้อมูลจากส่วนกลางในระดับปฏิบัติการ กระบวนการเริ่มจากการนำเข้าข้อมูลตั้งต้นจากฐานข้อมูลภาครัฐ เช่น TPMAP หรือ ThaiQM เพื่อระบุเป้าหมายเบื้องต้น จากนั้นระบบ PPPConnext จะถูกใช้เป็นเครื่องมือสำหรับ “นักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (ADM)” หรือผู้นำชุมชน ในการลงพื้นที่จริงเพื่อทำการ X-Ray พื้นที่ ซึ่งมีความสำคัญในการแก้ปัญหา “ข้อมูลตกหล่น” (Exclusion Error) และ “ข้อมูลรั่วไหล” (Inclusion Error) ที่มักพบในฐานข้อมูลขนาดใหญ่ การเชื่อมโยงข้อมูลในขั้นตอนนี้จะช่วยจำแนกสถานะที่แท้จริงของ

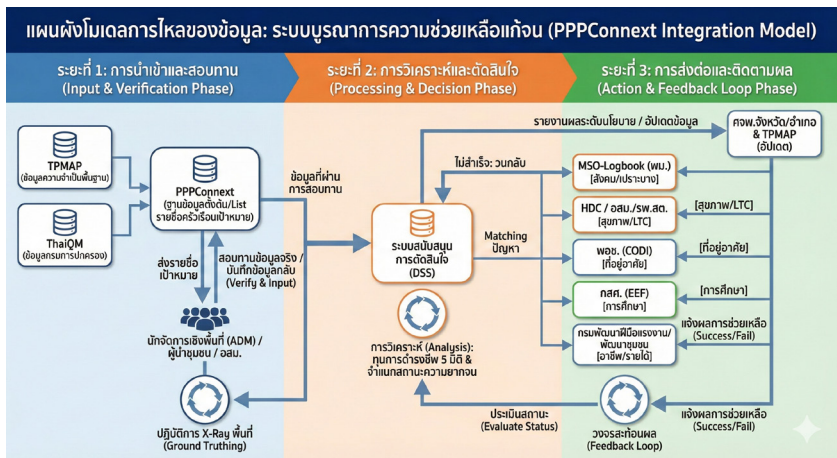
ครัวเรือนยากจนว่าตรงกับฐานข้อมูล TPMAP MSO-Logbook หรือข้อมูล สาธารณสุข (HDC) หรือไม่ เพื่อให้ได้ฐานข้อมูลที่ “แม่นยำและเป็นปัจจุบัน” ที่สุดก่อนเข้าสู่กระบวนการช่วยเหลือ การคัดกรองผ่าน PPPConnext จึงเป็น การยืนยันตัวตนและสภาพปัญหาจริงเพื่อเตรียมส่งข้อมูลที่ถูกต้องเข้าสู่ระบบ การช่วยเหลือมิติต่าง ๆ

2. ระบบตัดสินใจและส่งต่อความช่วยเหลือ เมื่อผ่านการคัดกรอง ระบบ PPPConnext จะทำงานร่วมกับระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (DSS) ในการแปลง “ข้อมูลดิบ” ให้เป็น “สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ” หัวใจสำคัญคือการวิเคราะห์ ฐานทุนการดำรงชีพ 5 มิติ (ทุนมนุษย์, กายภาพ, การเงิน, สังคม, ทรัพยากร) และจำแนกระดับความรุนแรงของปัญหา (อยู่ลำบาก อยู่ยาก อยู่ได้ และอยู่ดี) การวิเคราะห์นี้ทำให้สามารถ “จับคู่” ระหว่าง “ปัญหา” กับ “หน่วยงาน” เจ้าภาพ ได้อย่างแม่นยำ แทนการหว่านแหความช่วยเหลือแบบเดิม ในขั้นตอนนี้ ข้อมูล จะถูกเชื่อมโยงไปยังหน่วยงานภารกิจเฉพาะด้าน เช่น หากพบปัญหาด้านสุขภาพ หรือผู้ป่วยติดเตียง ข้อมูลจะถูกเชื่อมโยงพิจารณาร่วมกับฐานข้อมูลสาธารณสุข (HDC) หรือกองทุน LTC เพื่อส่งต่อไปให้ อสม. หรือ รพ.สต. ดูแล หากเป็น กลุ่มเปราะบางทางสังคม ข้อมูลจะถูกส่งต่อเพื่อเชื่อมกับระบบ MSO-Logbook ของพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เพื่อจัดสวัสดิการโดยมีกลไกท้องถิ่น เป็นตัวกลางส่งต่อผ่านระบบ พม. Smart หรือหากเป็นปัญหาที่อยู่อาศัย จะส่งต่อไปยัง พอช. การเชื่อมโยงนี้ทำให้เกิดระบบ “ชี้เป้า” ที่ลดความซ้ำซ้อน และ เปลี่ยนการทำงานแบบแยกส่วนให้เป็นการบูรณาการข้อมูล “หน้าบ้าน” (ระดับพื้นที่) และ “หลังบ้าน” (หน่วยงานรัฐ) เข้าด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ระบบติดตามและประเมินผล ระบบ PPPConnext และ DSS ถูกออกแบบให้มีวงจรการสะท้อนข้อมูลกลับ (Feedback Loop) เพื่อตรวจสอบ ว่าครัวเรือนที่ได้รับการช่วยเหลือมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นจริงหรือไม่ การติดตามไม่ได้ ทำเพียงแค่การบันทึกว่า “ช่วยแล้ว” แต่ต้องประเมินผลลัพธ์เพื่อตัดสินใจว่าจะ “จบเคส” หรือต้อง “วนกลับมาช่วยเหลือซ้ำ” ข้อมูลการช่วยเหลือที่เกิดขึ้นจริง ในพื้นที่จะถูกบันทึกกลับเข้าสู่ระบบฐานข้อมูล PPPconnext และแจ้งเตือนไปยัง

ระบบฐานข้อมูลของหน่วยงานที่เชื่อมกันในลักษณะหลังบ้าน เพื่ออัปเดตสถานะความยากจนให้เป็นปัจจุบัน ซึ่งกระบวนการนี้ช่วยให้หน่วยงานระดับนโยบายและระดับพื้นที่ (เช่น ศพพ. หรือ Poverty Forum) สามารถติดตามความก้าวหน้าผ่าน Dashboard หรือรายงานสรุป เพื่อปรับปรุงแผนงานและงบประมาณให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริง การเชื่อมโยงข้อมูลในระยนี้จึงเป็นการปิดช่องว่างการทำงาน และเปลี่ยนข้อมูลให้เป็น “ผลงาน” และ “หลักฐานเชิงประจักษ์” ในการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเป็นระบบ

จากรูปแบบการเชื่อมโยงข้อมูลดังกล่าวสรุปออกมาเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 11 การเชื่อมโยงระบบข้อมูล PPPconnext กับระบบฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่¹¹

ทั้งนี้จะเห็นว่าหนึ่งในปัญหาอุปสรรคในการใช้ข้อมูลเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ เมื่อพิจารณาตามลักษณะของฐานข้อมูล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการทำงานแก้ไขปัญหาความยากจนต่างมีระบบฐานข้อมูลที่เป็นของตนเอง ซึ่งทำให้ตัวชี้วัดในการแก้ไขปัญหาความยากจนของแต่ละหน่วยงาน

¹¹(Google Gemini, 2026)

มีทั้งที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ซึ่งทำให้เกิดช่องว่างในการบูรณาการข้อมูล อีกทั้งรูปแบบของระบบฐานข้อมูลของแต่ละหน่วยงานมีบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกัน บางระบบทำหน้าที่นำเข้าข้อมูลและวิเคราะห์เพื่อการตัดสินใจได้ บางระบบอาจมีหน้าที่เพียงส่งข้อมูลความช่วยเหลือไปยังหน่วยงานหลัก อย่างไรก็ตามการลดช่องว่างของการบูรณาการข้อมูล จำเป็นที่จะต้องมีความกระตือรือร้นในการดำเนินงานข้อมูล ที่มาจากทุกภาคส่วนในระดับจังหวัดเพื่อนำข้อมูลของแต่ละหน่วยงานมาแลกเปลี่ยนการทำงานร่วมกัน รวมถึงกำหนดแผนปฏิบัติการใช้ข้อมูลในการออกแบบการทำงาน ภายใต้เป้าหมายร่วมคือการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ที่สอดคล้องกับบทบาทภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อลดความซ้ำซ้อนในการทำงานดังกล่าว

4. การส่งต่อความช่วยเหลือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากการสังเคราะห์บทเรียนการดำเนินงานในพื้นที่จังหวัดด้านการส่งต่อความช่วยเหลือ สามารถสรุปได้ทั้งหมด 4 รูปแบบ ได้แก่

รูปแบบที่ 1 การส่งต่อความช่วยเหลือแบบรายกรณี (case by case) ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่ทีมวิจัยลงพื้นที่สอบถามร่วมกับนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (ADM) แล้วเจอครัวเรือนยากจนที่ได้รับความเดือดร้อนกะทันหัน เช่น ขาดแคลนของใช้อุปโภค-บริโภค การไม่ได้รับเบี้ยสวัสดิการขั้นพื้นฐานอันเนื่องมาจากข้อจำกัดด้านการเดินทาง ทำให้เกิดการส่งต่อในขณะนั้นผ่านกลไก เช่น อสม. และผู้นำชุมชน ในการประสานความช่วยเหลือเบื้องต้น และนำเข้าครัวเรือนยากจนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การช่วยเหลือในระยะยาว ส่วนใหญ่จะเป็นการช่วยเหลือในรูปแบบสงเคราะห์และสวัสดิการขั้นพื้นฐานที่รัฐจัดสรรให้

รูปแบบที่ 2 การส่งต่อความช่วยเหลือผ่านระบบสารสนเทศ จำแนกออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ระบบฐานข้อมูลที่หน่วยงานตามโครงสร้างระบบราชการ เช่น ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform : TPMAP) ระบบสมุดพกครอบครัววิถีเกษตรอินทรีย์ (MSO-Logbook) ที่เป็นฐานข้อมูลครัวเรือนเปราะบาง ระบบฐานข้อมูลและบริหารจัดการข้อมูลของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (Thai QM) ส่วนที่ 2 ระบบฐานข้อมูลที่หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่

(บพท.) พัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการทำงานเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ ได้แก่ ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับจังหวัด (Practical Poverty Provincial Connex : PPPConnex) และ ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support System : DSS) และส่วนที่ 3 ระบบฐานข้อมูลที่สถาบันการศึกษาในพื้นที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้เป็นข้อมูลกลางในการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ เช่น Sisaket Equity System-SES และ Ubontogether จังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น ระบบข้อมูลทั้งสามส่วนจะเป็นข้อมูลเชิงวิเคราะห์โดยจำแนกความยากจนตามทุนดำรงชีพ 5 มิติ ได้แก่ ด้านทุนมนุษย์ ทุนกายภาพ ทุนการเงิน ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และทุนทางสังคม เพื่อสอดคล้องกับการวางแผนการแก้ไขปัญหาให้กับครัวเรือนยากจนทั้งในมิติอาชีพและสวัสดิการ โดยใช้หลักการเชื่อมข้อมูลกับหน่วยงานที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับครัวเรือนยากจนในพื้นที่

รูปแบบที่ 3 การส่งต่อชุดข้อมูลเฉพาะด้านร่วมกับหน่วยงานเชิงประเด็น
เน้นการส่งต่อข้อมูลตามมิติปัญหาไปยังหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องในเชิงประเด็นโดยตรง เช่น มิติด้านที่อยู่อาศัยส่งต่อให้กับ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (พอช.) ที่มีบทบาทดำเนินโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยและชุมชนแออัด มิติด้านการศึกษาส่งต่อให้กับกองทุนเพื่อความเสมอภาค (กสศ.) มิติด้านสุขภาพส่งต่อให้กับกลไกคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) เป็นต้น

รูปแบบที่ 4 การส่งต่อความช่วยเหลือผ่านกลไกคณะกรรมการหรือหน่วยงานพื้นที่ ที่มีบทบาทการพัฒนาทั้งในเชิงประเด็นและนโยบายที่เน้นการพัฒนาในเชิงระบบโครงสร้างเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับคนในพื้นที่และสร้างระบบนิเวศให้ครัวเรือนยากจนและผู้มีรายได้น้อยเข้าถึงการพัฒนา เช่น ศูนย์อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ระดับอำเภอ/จังหวัด (ศจพ.อ./ศจพ.จ.) คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.) หรือกลไกคณะกรรมการในรูปแบบอื่น ๆ

5. การติดตามการช่วยเหลือครัวเรือนยากจน

จากการสังเคราะห์รูปแบบการติดตามการช่วยเหลือครัวเรือนยากจน เป้าหมายในแต่ละพื้นที่ใช้กระบวนการ 4 รูปแบบ ได้แก่

1) การติดตามผ่านเวทีประชุมการนำเสนอผลการดำเนินงานในเวทีระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผ่านกลไก ศจพ.อ./จังหวัด หรือ Poverty Forum รวมถึงเวทีประชุมหน่วยงานจังหวัด คณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้องกับมิติการพัฒนาชุดต่าง ๆ ที่มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน ข้อดีประการสำคัญคือมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาเป็นหน่วยงานราชการในจังหวัดทำให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานพัฒนาในพื้นที่ซึ่งเป็นโอกาสสำคัญที่ทำให้ทีมวิจัยสามารถนำเสนอข้อมูลให้หน่วยงานในจังหวัดได้รับทราบถึงข้อมูลสถานการณ์และประโยชน์ของการใช้ระบบข้อมูล นอกจากนี้ในกรณีจังหวัดมุกดาหาร โยธธธ อำนาจเจริญ แม่ฮ่องสอน และศรีสะเกษ ใช้กลยุทธ์ในการติดตามการช่วยเหลือส่งต่อผ่านการทำงานร่วมกับนักบริหารจัดการงานวิจัยพื้นที่ (Area Research Manager) ที่หลายแห่งนิยามร่วมกันว่าเป็น ผู้มีส่วนสำคัญหรือผู้มีบทบาทสำคัญในระดับจังหวัดที่สามารถผลักดันข้อเสนอต่าง ๆ ในระดับนโยบาย ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีประสบการณ์การทำงานพัฒนาในเชิงพื้นที่ร่วมกับทีมวิจัยมายาวนานเป็นฐานทรัพยากรบุคคลที่สำคัญในการช่วยผลักดันข้อมูลในการส่งต่อความช่วยเหลือกับหน่วยงานภายใต้มิติการพัฒนาด้านอื่น ๆ ควบคู่กับการแก้ไขปัญหาความยากจน

2) การทำหนังสือประสานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือหน่วยงานที่ทำข้อตกลงร่วมกันในการดำเนินโครงการ กรณีจังหวัดมุกดาหาร และจังหวัดอำนาจเจริญ พัฒนาเป็นแบบฟอร์มออนไลน์ (google form) ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อกรอกข้อมูลเพื่อติดตามผลการช่วยเหลือและทีมวิจัยนำเข้าสู่ระบบเพื่อรายงานในที่ประชุมหน่วยงานราชการจังหวัดทุกเดือน

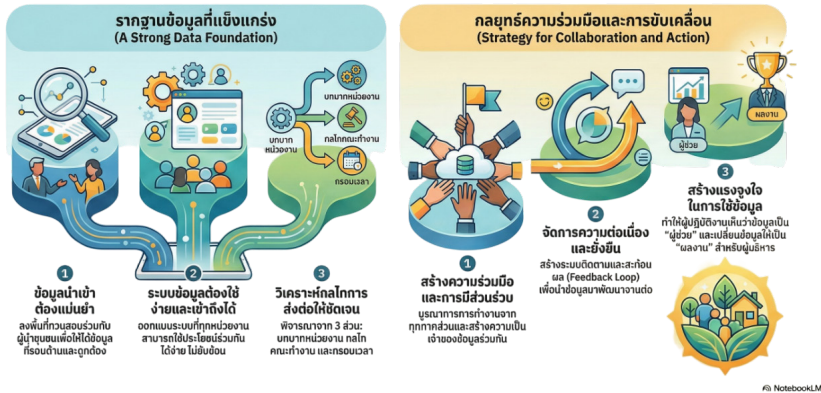
3) การโทรประสานงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสอบถามความคืบหน้าการช่วยเหลือรวมถึงสอบถามถึงปัญหาอุปสรรคเพื่อสนับสนุนข้อมูลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในกรณีจังหวัดมุกดาหารนอกจากการส่งหนังสือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างกลุ่มไลน์เพื่อเป็นช่องทางในการสื่อสารระหว่าง

หน่วยงาน และแบบฟอร์มออนไลน์เพื่อให้หน่วยงานสะดวกในการแจ้งข้อมูล การช่วยเหลือแล้ว ทีมวิจัยใช้กลยุทธ์ในการโทรประสานงานเพิ่มเติมเพื่อติดตาม การช่วยเหลือและนำเข้าสู่ข้อมูลการช่วยเหลือในระบบ เพื่อเป็นการกระตุ้น ให้หน่วยงานเห็นความสำคัญของการใช้ระบบข้อมูลในการให้ความช่วยเหลือ ครวี่เรือนยาจน

4) การติดตามผ่านระบบฐานข้อมูลกลางหรือแพลตฟอร์มกลาง ทีมวิทยาลัยพัฒนาขึ้น กรมจังหวัดศรีสะเกษได้จัดทำระบบฐานข้อมูล SES เพื่อเป็นข้อมูลกลางโดยทีมวิจัยได้ดำเนินการจัดอบรมพัฒนาศักยภาพให้กับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการใช้ระบบฐานข้อมูล การบันทึกผลรายงานการให้ ความช่วยเหลือ โดยทีมวิจัยจะติดตามผ่านระบบกลางและนำข้อมูลการช่วยเหลือ รายงานต่อกลไกระดับอำเภอและจังหวัดเพื่อวิเคราะห์และยกระดับพัฒนาศักยภาพ ครวี่เรือนยาจนและนำออกจากระบบเพื่อลดความซ้ำซ้อนในการใช้ทรัพยากรของ หน่วยงานภาครัฐ

ปัจจัยต่อความสำเร็จในการส่งต่อความช่วยเหลือ

6 ปัจจัยสู่ความสำเร็จ: การส่งต่อความช่วยเหลือแก่น้อยอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 12 ปัจจัยความสำเร็จในการส่งต่อความช่วยเหลือ¹²

สืบเนื่องจากความสลับซับซ้อนของปัญหาความยากจนที่ไม่สามารถที่จะใช้รูปแบบเดียวกันหรือแก้ไขได้เพียงหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง แต่ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานกลไกภาครัฐที่เกี่ยวข้องทั้งในเชิงพื้นที่ กลไกผู้นำและกลุ่มองค์กรต่าง ๆ และเชิงนโยบายซึ่งมาจากหน่วยงานทั้งระดับท้องถิ่น อำเภอ จังหวัด ในการจัดการร่วมกันอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้จากการสังเคราะห์งานวิจัยพื้นที่พบว่า ความสำเร็จในการส่งต่อความช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพเกี่ยวข้องกับปัจจัยสำคัญดังนี้

1. การนำเข้าข้อมูลที่แม่นยำ ส่วนหนึ่งของข้อจำกัดด้านการใช้ข้อมูลของประเทศไทยนั้นแต่ละหน่วยงานกระทรวงต่างมีระบบฐานข้อมูลเพื่อใช้ในการทำงานของตนเอง การพัฒนาฐานข้อมูลกลางขนาดใหญ่ (Big Data) อาจต้องใช้เวลา อีกทั้งกระบวนการสร้างความเชื่อถือของข้อมูลจำเป็นต้องอาศัย

¹²(Google NotebookLM, 2026)

การออกแบบร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแก้ไขปัญหาความยากจนที่ต้องอาศัย การบูรณาการฐานข้อมูลจากหลายหน่วยงาน เช่น TPMAP, ThaiQM, MSO Logbook, PPPconnect, จปฐ. (BMN), HDC, Health Profile รวมถึงฐานข้อมูล กลางที่ทีมวิจัยพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ร่วมกันกับหน่วยงานในจังหวัด ความหลากหลาย ของเป้าหมายการใช้ข้อมูลของแต่ละหน่วยงานย่อมส่งผลปัญหาการบูรณาการ เพื่อแก้ไขปัญหาร่วมกัน ดังนั้นกระบวนการนำเข้าข้อมูลที่แม่นยำเปรียบเสมือนเป็น กระดุมเม็ดแรกในการวินิจฉัยว่าครัวเรือนยากจนนั้นควรต้องเข้าสู่กระบวนการ ช่วยเหลือรูปแบบใดและหน่วยงานใดที่จะเข้ามามีส่วนร่วม รูปแบบการนำเข้าข้อมูล ครัวเรือนยากจนในแต่ละพื้นที่ใช้ล้วนหลากหลายตามบริบทและทุนเดิมของพื้นที่ ซึ่งหากจำแนกออกมาจะพบว่ามี 2 รูปแบบสำคัญ คือ

รูปแบบที่ 1 การลงพื้นที่ทวนสอบและนำเข้าครัวเรือนยากจนร่วมกับ กลุ่มผู้นำในชุมชน เช่น กลุ่มผู้นำ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) หรือ ตัวแทนขบวนการองค์กรชุมชน ซึ่งภายหลังโครงการวิจัยได้เรียกว่า “นักบริหารจัดการ เชิงพื้นที่ (ADM)” ข้อดีของการลงพื้นที่สัมภาษณ์ครัวเรือนยากจนร่วมกับกลุ่ม คนดังกล่าวทำให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านทั้งในมิติเชิงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมกับชุมชน การใช้กลไกชุมชนร่วมสอบทานกับทีมวิจัยจะทำให้ทราบข้อมูลสิ่งที่ชุมชนให้ การช่วยเหลือครัวเรือนยากจนที่ผ่านมาซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญให้ทีมวิจัยสามารถ ประเมินเบื้องต้นในการแก้ไขปัญหาความยากจนได้แม่นยำขึ้น

รูปแบบที่ 2 จัดประชุมประชาคม/ประชาคมในพื้นที่ โดยทีมวิจัยลงพื้นที่ สัมภาษณ์ครัวเรือนยากจนและนำข้อมูลมาประชุมร่วมกับผู้นำชุมชน กลุ่มอาสาสมัคร ในชุมชน บุคคลสำคัญที่มีส่วนช่วยเหลือครัวเรือนยากจนและตัวแทนครัวเรือน ยากจน เพื่อคัดกรองประเมินสถานการณ์เบื้องต้นโดยจัดอันดับความรุนแรงใน 4 ระดับ ข้อดีของรูปแบบดังกล่าวจะทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งในการรับทราบข้อมูลสถานการณ์คนจนในพื้นที่ร่วมกัน การสอบทานข้อมูล อย่างรอบด้านและให้การช่วยเหลือโดยใช้มิติทุนทางสังคมช่วยเหลือในเบื้องต้นได้

อย่างไรก็ตามการนำเข้าข้อมูลที่แม่นยำจะมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญคือความเป็นปัจจุบันของข้อมูล เนื่องจากมิติความยากจนมีความซับซ้อน

และมีความเป็นพลวัตอยู่เสมอหากแต่มีระบบการนำเข้าครัวเรือนยากจนและการส่งต่อที่เป็นระบบระหว่างพื้นที่และหน่วยงานจะช่วยลดข้อจำกัดการส่งต่อความช่วยเหลือได้มากขึ้น รวมถึงความเข้าใจในการเก็บรวบรวมข้อมูลการตระหนักถึงความสำคัญของการนำข้อมูลไปใช้ในการแก้ไขปัญหา ตัวอย่างกรณีจังหวัดมุกดาหาร อุบลราชธานี อำนาจเจริญ ได้นำเรื่องการเก็บข้อมูลภายใต้แนวคิดทุนดำรงชีพ 5 มิติเข้ามาเป็นหลักสูตรกลางในการพัฒนาศักยภาพให้กับนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (ADM) เพื่อทำความเข้าใจถึงทิศนะที่มีต่อการทำงานด้านความยากจน การให้ความสำคัญกับความเสมอภาค รวมถึงด้านการสื่อสารเชิงบวกกับครัวเรือนยากจน ก่อนการลงพื้นที่สอบทานร่วมกับทีมวิจัยซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการทำงานพัฒนาเชิงพื้นที่

2. ระบบข้อมูลที่ผู้ใช้งานเข้าถึงและใช้งานง่าย ประสิทธิภาพของระบบส่งต่อความช่วยเหลือขึ้นอยู่กับ การสร้างระบบนิเวศให้ทุกหน่วยงานสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากมีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางที่ทุกหน่วยงานเข้ามาใช้ประโยชน์ กรณีจังหวัดศรีสะเกษที่พัฒนาระบบฐานข้อมูล SES ทีมวิจัยดำเนินการจัดการเวทีสำรวจต้องการการใช้ข้อมูลร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำข้อเสนอไปพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่ตอบโจทย์กับหน่วยงาน สามารถล็อกอินและเข้าถึงข้อมูลพื้นฐานได้อย่างรวดเร็ว มีระบบหลังบ้าน-หน้าบ้าน ที่สามารถดาวน์โหลดไฟล์ข้อมูล (เช่น Excel) เพื่อนำไปประมวลผลต่อเพื่อการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ได้ รวมถึงการพัฒนาระบบฟังก์ชันที่ตรงตามความต้องการในพื้นที่การพัฒนา ระบบให้มีระบบเฉพาะสำหรับการพัฒนาพื้นที่ เช่น ภัยพิบัติ ทุนทางสังคม ระบบสวัสดิการเชิงพื้นที่ สามารถดูข้อมูลเชิงลึกในระดับชุมชนได้และจัดอบรมพัฒนาศักยภาพนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (ADM) และนักบริหารจัดงานวิจัย (ARM) ในการใช้ระบบข้อมูลเพื่อนำเข้าข้อมูลครัวเรือนยากจนที่ประสบปัญหาหรือตกหล่น ทำให้ลดช่องว่างในการส่งต่อความช่วยเหลือในระดับพื้นที่กับหน่วยงาน อีกทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถติดตามข้อมูลได้อย่างต่อเนื่องและเป็นปัจจุบัน เช่นเดียวกับกรณีจังหวัดอุบลราชธานี ได้พัฒนาระบบ Ubuntu together และ UbonPromt เพื่อเป็นระบบฐานข้อมูลกลางในการส่งต่อความช่วยเหลือ

ทั้งในด้านสวัสดิการและการจัดการกองทุนเพื่อช่วยเหลือครัวเรือนยากจนในพื้นที่
บทเรียนจากทีมวิจัยในด้านการพัฒนาระบบข้อมูล พบว่า ระบบฐานข้อมูลที่ไม่
ซับซ้อนและมีข้อมูลที่ตอบตัวชี้วัดเป้าหมายของหน่วยงานเป็นปัจจัยสำคัญที่จะ
สร้างแรงจูงใจให้หน่วยงานอยากเข้ามาร่วมใช้ระบบ การจะให้หน่วยงานเข้ามา
ใช้ระบบฐานข้อมูลจำเป็นต้องประสานระหว่างความต้องการของหน่วยงานและ
เป้าหมายของโครงการวิจัยเข้าด้วย หรือที่คนส่วนใหญ่เรียกว่า Win-Win Situation
โดยเฉพาะหากระบบข้อมูลนั้นสามารถตอบโจทย์กับหน่วยงานที่ไม่มีข้อมูล เช่น
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บางข้อมูลยังมีรูปแบบการเก็บแบบกระดาษหรือ
ในคอมพิวเตอร์ในรูปแบบง่าย ที่ผ่านมามีทีมวิจัยได้พัฒนาระบบในการประมวลผล
วิเคราะห์ข้อมูลด้านครัวเรือนเปราะบาง ด้านสวัสดิการให้เจ้าหน้าที่สามารถดึงออกมา
เป็นรายงานได้ทำให้หน่วยงานเกิดความเป็นเจ้าของข้อมูลและนำข้อมูลดังกล่าวไป
แก้ไขปัญหาในโครงการต่าง ๆ ที่รับผิดชอบยิ่งจะทำให้เกิดความตระหนักในการใช้
ข้อมูลในระดับพื้นที่มากขึ้น

3. การวิเคราะห์กลไกการส่งต่อตามมิติที่ชัดเจน กระบวนการส่งต่อ
ความช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพต้องมาจากวิเคราะห์ปัจจัย 3 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ตามภารกิจของหน่วยงานผู้รับผิดชอบ
บางหน่วยงานมีหน้าที่รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับครัวเรือนยากจนหรือ
กลุ่มคนเปราะบางโดยตรง เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
(พมจ.) ที่ดำเนินการด้านสวัสดิการทุกกลุ่มวัย การคุ้มครองช่วยเหลือกลุ่ม
คนเปราะบาง ฯลฯ สำนักงานพัฒนาชุมชน (พช.) ในการส่งเสริมพัฒนาอาชีพ
ให้กับครัวเรือนที่มีรายได้น้อยในพื้นที่ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ฯลฯ สำนักงาน
ส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด (สกร.) ที่ส่งเสริมผู้ด้อยโอกาสหรือผู้เข้าถึง
การศึกษาให้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง และในบางหน่วยงาน เช่น หน่วยงาน
ด้านการส่งเสริมการเกษตร ปศุสัตว์ การศึกษา สาธารณสุข รวมถึงภาคประชาสังคม
มูลนิธิและภาคเอกชนอื่น ๆ อาจไม่ได้มีหน้าที่ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน
แต่สามารถประสานความร่วมมือในการช่วยเหลือครัวเรือนยากจนได้

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์กลไกหรือคณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไข ปัญหาความยากจน ทั้งในระดับพื้นที่และจังหวัด เช่น กลไกศูนย์อำนวยการขจัด ความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงอำเภอ (ศจพ.อ) และ คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) เป็นกลไกที่จัดตั้งขึ้นตามนโยบายของภาครัฐที่ประกอบด้วยทุกภาคส่วน ราชการเข้าไปทำหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตในพื้นที่ ตัวอย่างกรณี จังหวัดมุกดาหาร ขับเคลื่อนในทั้งสองกลไกโดยมีนายอำเภอเป็นนักบริหารจัดการ งานวิจัยในพื้นที่ (ARM) ในการยกระดับครัวเรือนยากจนทั้งมิติรายได้และสวัสดิการ สถาบันการศึกษาทำหน้าที่ในการผลักดันข้อมูลครัวเรือนยากจนและหนุนเสริม นวัตกรรมที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ แต่ข้อจำกัดด้านแหล่งข้อมูลระหว่างกลไก ศจพ.อ. และทีมวิจัย ทำให้จำนวนครัวเรือนยากจนที่เข้าสู่ระบบกลไกดังกล่าว ไม่ครอบคลุม ในขณะที่กลไก พชอ. เป็นกลไกที่มีเป้าหมายในการบูรณาการ การทำงานร่วมกันของหน่วยงานในการพัฒนานโยบายเพื่อคุณภาพชีวิตให้กับคน ในพื้นที่ทุกกลุ่มโดยมีสาธารณสุขอำเภอเป็นเลขานุการ ทำให้การส่งต่อความช่วยเหลือ ในมิติด้านสงเคราะห์ค่อนข้างประสบความสำเร็จได้ดีกว่าเนื่องจากครัวเรือนยากจน ที่อยู่ในมิติสงเคราะห์เป็นหนึ่งในกลุ่มเป้าหมายของกลไกที่ต้องแก้ไขปัญหา อีกทั้งกลไกที่มีสาธารณสุขเป็นผู้ขับเคลื่อนมีกลไกในระดับหมู่บ้านคือ อาสาสมัคร สาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) และหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดูแลงาน กองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล (สปสข.) กองทุน LTC ที่รองรับสามารถพัฒนา โครงการเพื่อขอรับสนับสนุนงบประมาณในการแก้ไขปัญหาให้กับกลุ่มครัวเรือน ยากจนเปราะบางได้

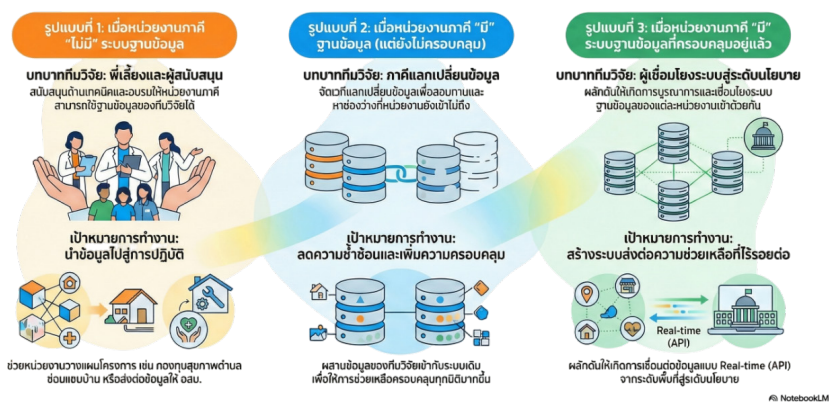
ส่วนที่ 3 วิเคราะห์ระยะเวลา (Timeline) การทำแผนของหน่วยงาน บริบทการดำเนินงานของหน่วยงานโดยเฉพาะหน่วยงานราชการในประเทศไทย จะดำเนินการตามแผนปีงบประมาณ การจะผลักดันข้อมูลเพื่อส่งต่อความช่วยเหลือ ไปยังหน่วยงานต่าง ๆ จึงต้องพิจารณากรอบระยะเวลาในการจัดทำแผนของ หน่วยงานราชการในระดับพื้นที่อำเภอและจังหวัด รวมถึงระยะเวลาของการจัดทำ แผนของกลไกคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กรณีตัวอย่างจังหวัดมุกดาหาร

ทีมวิจัยจะทำการวิเคราะห์ช่วงเวลาการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงาน เทียบเคียงกับการกิจ เป้าหมาย แผนงาน/โครงการที่หน่วยงานดำเนินการในแต่ละปี และจัดทำเป็นโครงการที่สอดคล้องกับแผนงาน/โครงการ ตัวชี้วัดของหน่วยงานดังกล่าว เนื่องจากบริบทของการจัดทำแผนของหน่วยงานราชการอำนาจการจัดทำแผนงาน/โครงการไม่ได้อยู่ที่ระดับจังหวัดแต่เป็นการถ่ายระดับนโยบายจากระดับกระทรวงลงมายังพื้นที่ ดังนั้นกรอบแผนงานจึงถูกกำหนดมาตั้งแต่ส่วนกลาง ทีมวิจัยจึงต้องทำหน้าที่เสนอโครงการที่สอดคล้องกับแผนงานของหน่วยงานนั้น ๆ โดยใช้ข้อมูลจากระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนและข้อมูลของหน่วยงานจัดเวทีประชุมทำแผนปฏิบัติการร่วมเพื่อส่งต่อความช่วยเหลือครัวเรือนยากจนในแต่ละมิติ

4. ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของภาคี ความสำเร็จในการส่งต่อความช่วยเหลือให้กับครัวเรือนยากจนในพื้นที่ต้องอาศัยการร่วมมือจากทุกภาคส่วนในจังหวัด ทั้งในรูปแบบการบูรณาการแบบพหุภาคี การสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกันในการใช้ข้อมูล การสร้างระบบนิเวศการใช้ข้อมูลในการทำงาน เช่น จัดอบรมเชิงปฏิบัติการการใช้ข้อมูลแบบมุ่งเป้าเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนจัดเวทีประชุมหรือฟอรัมในการแลกเปลี่ยนการใช้ข้อมูลการทำงานด้านความยากจนเวทีรับรองข้อมูล สรุปผลการสอบทาน และการส่งต่อความช่วยเหลือ โดยมีผู้เข้าร่วมจากหน่วยงานหลัก (พช., สสจ., พมจ., คลังจังหวัด) ที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาความยากจน และกลไกในพื้นที่ (พัฒนาการอำเภอ, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) ซึ่งจะทำให้เกิด ความรับผิดชอบร่วมกัน การสร้างความเข้าใจในระดับพื้นที่ เช่น การสร้าง ทศนคติ เบื้องต้นในการยอมรับและเข้าใจถึงเหตุผลที่ครัวเรือนเป็นกลุ่มเป้าหมาย ยกตัวอย่างกรณีจังหวัดอำนาจเจริญ ในการประชุมนำเสนอระบบข้อมูลการสะท้อนข้อมูลความยากจนตามวิถีทุนยังชีพ 5 มิติทำให้ขยายความมิติความยากจนได้ดีมากขึ้น เนื่องจากทัศนคติของหน่วยงานภายนอกยังมองในเรื่องความยากจนเป็นเรื่องของการสร้างรายได้ และส่งเสริมอาชีพรวมถึงมองในเชิงพฤติกรรม “หากไม่ขี้เกียจก็ไม่ยากจน” การใช้ข้อมูลเป็นเครื่องมือในการสื่อสารการทำงานเป็นการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานได้หลากหลายมากยิ่งขึ้น รวมถึงในระดับพื้นที่การสร้างทัศนคติความเข้าใจกับผู้นำและจิตอาสากับการทำงานกับ

คนจนช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน (อสม., กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน) ในการดูแลประชาชนอย่างรอบด้านมากยิ่งขึ้น

การทำงานวิจัยแก่จนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่เพียงแต่อาศัยแนวคิดความร่วมมือ (Collaborative) เท่านั้น ปัจจัยสำคัญที่จะสร้างความร่วมมือในการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดีคือ การบริหารจัดการความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการใช้ข้อมูล จากการสังเคราะห์บทเรียนของพื้นที่วิจัยสามารถจำแนกรูปแบบการบริหารจัดการความสัมพันธ์ในการใช้ข้อมูลเพื่อการส่งต่อความช่วยเหลือได้ดังนี้

ภาพที่ 13 การบริหารความสัมพันธ์กับหน่วยงานในการส่งต่อความช่วยเหลือ¹³

รูปแบบที่ 1 การส่งต่อความช่วยเหลือไปยังหน่วยงานที่ไม่มีระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนเป็นของตนเอง ลักษณะของหน่วยงานดังกล่าวเน้นการทำงานแบบตั้งรับและมีการจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบเอกสาร เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บางแห่งที่ไม่มีระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนหรือกลุ่มคนเปราะบาง แต่จะมีบางแห่งที่ใช้ระบบฐานข้อมูล (MSO-Logbook) ร่วมกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พมจ.) ในการแจ้งข้อมูลปัญหาที่ต้องการ

¹³(Google NotebookLM, 2026)

ช่วยเหลือกลุ่มคนเปราะบาง การทำงานร่วมกันกับหน่วยงานที่ไม่มีข้อมูลบทบาทของทีมิวิจัยคือการเป็น “พี่เลี้ยงและผู้สนับสนุน” โดยทีมิวิจัยทำหน้าที่เป็นทั้ง Technical Support สนับสนุนให้หน่วยงานดังกล่าวใช้ระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนที่ทีมิวิจัยมีอยู่ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้หน่วยงานได้เข้าถึงข้อมูลการนำข้อมูลไปใช้ในการกำหนดแผนงาน/โครงการที่สอดคล้องกับภารกิจของหน่วยงานที่ครอบคลุมในมิติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาโครงการกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล (สปสข.) หรือการนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนการซ่อมบ้านให้กับครัวเรือนที่มีผู้ป่วยติดเตียง การส่งต่อข้อมูลให้กับกลไกอาสาสมัครหมู่บ้าน (อสม.) เพื่อออกเยี่ยมครัวเรือนยากจนในกลุ่มเปราะบางเพื่อวางแผนการดูแลอย่างเป็นระบบซึ่งจะทำให้ทีมิวิจัยได้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อติดตามความช่วยเหลือได้เป็นระบบ

รูปแบบที่ 2 การส่งต่อความช่วยเหลือไปยังหน่วยงานที่มีระบบฐานข้อมูลแต่ยังไม่ครอบคลุม หน่วยงานในลักษณะดังกล่าวเป็นหน่วยงานที่มีฐานข้อมูลเฉพาะประเด็นในกลุ่มเป้าหมายที่ตนเองดำเนินการ เช่น กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ที่มีข้อมูลเด็กยากจนในระบบการศึกษา สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (พอช.) ที่เป็นข้อมูลกลุ่มคนเปราะบางหรือผู้มีรายได้น้อยที่มีความต้องการด้านที่อยู่อาศัย เป็นต้น การทำงานร่วมกันกับหน่วยงานดังกล่าวจึงเน้นไปที่การอุดช่องว่างด้านข้อมูลและขยายผลการใช้ข้อมูลให้ครอบคลุมทุกมิติ รูปแบบความสัมพันธ์เป็นลักษณะภาคีแลกเปลี่ยนข้อมูล โดยทีมิวิจัยนำรายชื่อครัวเรือนยากจนในระบบจัดเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูลสอบถามกับฐานข้อมูลของหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อหาช่องว่างของข้อมูลที่หน่วยงานยังเข้าไม่ถึง ผสานข้อมูลมิติด้านอื่น ๆ เข้าสู่ระบบฐานข้อมูลที่หน่วยงานมีเพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน อาจดำเนินการจัดเวทีอบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนปฏิบัติการร่วมในการแก้ไขปัญหาความยากจนในมิติที่หน่วยงานรับผิดชอบพร้อมกับการติดตามการช่วยเหลือแลกเปลี่ยนข้อมูลกับกลไกปฏิบัติการในพื้นที่อย่างเป็นระบบ ซึ่งจะทำให้มิติการช่วยเหลือมีความครอบคลุมได้มากขึ้น ลดความซ้ำซ้อนในการลงเก็บข้อมูลใหม่

รูปแบบที่ 3 การส่งต่อความช่วยเหลือไปยังหน่วยงานที่มีระบบฐานข้อมูลอยู่แล้ว เช่น หน่วยงานภาครัฐที่ใช้ระบบฐานข้อมูลกลางตามนโยบายของรัฐ เช่น ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform : TPMAP) ระบบฐานข้อมูลและบริหารจัดการข้อมูลของกรมการปกครอง (ThaiQM) และหน่วยงานที่ใช้ฐานข้อมูลของตนเอง เช่น ฐานข้อมูลกองทุนการจัดรูปที่ดิน ฐานข้อมูลจากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน สำนักงานจัดหางานจังหวัด การจัดการความสัมพันธ์กับหน่วยงานดังกล่าวเน้นไปที่ความสัมพันธ์เชิงนโยบายโดยการบูรณาการและเชื่อมโยงระบบเข้าด้วยกัน โดยกำหนดคานียาม ขอบเขตของกลุ่มเป้าหมายให้ตรงรวมถึงมาตรฐานข้อมูล ผลักดันให้เกิดการเชื่อมต่อข้อมูลแบบ API (Application Programming Interface) เพื่อให้ข้อมูลเชื่อมต่อกันแบบ Real-time และส่งต่อความช่วยเหลือในกรณีที่เกินกำลังของหน่วยงาน รวมไปถึงสามารถเชื่อมกับระบบฐานข้อมูลใหญ่ที่ระดับกระทรวงใช้ในการกำหนดนโยบายเพื่อนำไปสู่การดึงทรัพยากรจากส่วนกลางมาแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ รูปแบบการบริหารความสัมพันธ์กับหน่วยงานดังกล่าวจะช่วยลดความซ้ำซ้อนของการเก็บข้อมูลและทำให้เกิดระบบส่งต่อความช่วยเหลือที่ไร้รอยต่อจากระดับพื้นที่สู่ระดับนโยบาย

5. การจัดการความต่อเนื่องและยั่งยืน นอกจากการมีระบบส่งต่อความช่วยเหลือที่รองรับมิติด้านรายได้และสงเคราะห์ ระบบติดตามและสะท้อนผล (Feedback Loop) ที่มีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้ทีมวิจัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเห็นถึงผลลัพธ์เชิงรูปธรรมของการดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ที่สามารถติดตามผลการช่วยเหลือได้ต่อเนื่อง นำข้อมูลย้อนกลับมาพัฒนาโมเดลแก้จนและโมเดลด้านระบบสวัสดิการที่สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ รวมถึงการเชื่อมโยงกับแผนงาน/งบประมาณของหน่วยงานระดับพื้นที่/จังหวัดในการนำข้อมูลวิจัยไปบรรจุไว้ในแผนพัฒนาจังหวัดและแผนปฏิบัติการประจำปี และจัดทำแผนงานโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากแหล่งทุนสนับสนุนจากภายนอก การนำเสนอข้อมูลผ่านหน่วยงานเพื่อผลักดันแผนงาน/โครงการผ่านระบบหน่วยงานภาครัฐเครือข่าย และการพัฒนาระบบการทำงานร่วมกับ

นักบริหารงานวิจัยพื้นที่ (ARM) และนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (ADM) ในการทำงานร่วมกับระบบกลไกคณะกรรมการในชุดต่าง ๆ ของจังหวัด ทั้งนี้จากการสังเคราะห์รูปแบบระบบการติดตามและสะท้อนผล (Feedback Loop) ในพื้นที่ 5 จังหวัด (มุกดาหาร ศรีสะเกษ โยธธร แม่ฮ่องสอนและชัยนาท) กระบวนการติดตามการส่งต่อความช่วยเหลือจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยด้าน “บุคคล ระบบ พื้นที่/โอกาส และความถี่” ซึ่งมาจากองค์ประกอบ 3 ส่วนในการดำเนินงานร่วมกัน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 การติดตามผ่านกลไกนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (ADM) ทั้ง 5 จังหวัด ใช้กลไกในพื้นที่เป็นผู้ใกล้ชิดกับครัวเรือนยากจนที่จะคอยเป็นที่เลี้ยงให้คำแนะนำกับครัวเรือนยากจนรวมถึงถึงทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาช่วยแก้ไขปัญหาเบื้องต้นรวมถึงส่งต่อความช่วยเหลือมายังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ 2 การติดตามการช่วยเหลือผ่านระบบฐานข้อมูล ที่จะคอยส่งต่อข้อมูลความช่วยเหลือไปยังหน่วยงานที่มีบทบาทภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาโดยตรง เช่น กรณีระบบ SES จังหวัดศรีสะเกษ หรือระบบ DSS ที่หน่วยงานสามารถกรอกข้อมูลการติดตามการช่วยเหลือผ่านระบบที่ทุกหน่วยงานสามารถเข้าดูข้อมูลได้

ส่วนที่ 3 การติดตามผ่านการแลกเปลี่ยนบทเรียนในเวทีการประชุม เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้สะท้อนปัญหาจากการส่งต่อความช่วยเหลือและให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเติมเต็มหรืออุดช่องว่างให้กระบวนการส่งต่อความช่วยเหลือเกิดความต่อเนื่อง กรณีจังหวัดโยธธรที่มีเวทีแลกเปลี่ยนบทเรียนเกี่ยวกับการช่วยเหลือด้านการศึกษากับประเด็นมิติบ้านมั่นคงกับแหล่งทุนจะทำให้ผู้มีอำนาจทางนโยบายได้เห็นข้อมูลผลลัพธ์การทำงานและปรับปรุงนโยบายให้ครอบคลุมกับกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมกำหนดเกณฑ์การพิจารณาการส่งต่อความช่วยเหลือและนำออกโดยใช้ระดับความความยากจนมาเป็นองค์ประกอบในการพิจารณาร่วมกัน เช่น กรณีที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพมีรายได้อยู่ในระดับที่อยู่พอได้แล้วส่งต่อไปยังการพัฒนาเข้าสู่ระบบการรวมกลุ่มแบบวิสาหกิจเพื่อสร้างความเข้มแข็งและโอกาสในการขยายการผลิตให้เพิ่มขึ้น หรือกรณีครัวเรือนที่เข้าไม่ถึงสวัสดิการและได้รับสวัสดิการขั้นพื้นฐานแล้วระบบชี้เป้าไปสู่

การยกระดับไปสู่มิติใดให้เกิดความต่อเนื่อง สร้างวงจรในการนำความรู้จากผู้ที่ได้รับการยกระดับศักยภาพมาถ่ายทอดให้ครัวเรือนยากจน เปลี่ยนทัศนคติ “ความยากจนไม่ใช่เรื่องเวรกรรม” ให้เกิดแรงบันดาลใจและกำลังใจต่อการเปลี่ยนแปลง

6. การสร้างแรงจูงใจในการใช้ระบบข้อมูลการทำงาน การสร้างแรงจูงใจต่อความตระหนักในการใช้ระบบข้อมูลในการส่งต่อความช่วยเหลือต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อคนและหน่วยงานที่เข้ามาใช้ระบบฐานข้อมูล กรณีตัวอย่างทั้ง 5 จังหวัดสะท้อนให้เห็นว่าการทำงานแก้ไขปัญหาความยากจนโดยเฉพาะการทำงานผ่านระบบข้อมูล เปรียบเสมือนเป็นยาขมของเจ้าหน้าที่เพราะนอกจากข้อจำกัดของจำนวนบุคลากรในการทำงานพื้นที่แล้วระบบฐานข้อมูลในประเทศไทยมีทุกหน่วยงาน เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานต้องคอยดำเนินการกรอกข้อมูลและรายงานผลเป็นรายระบบซึ่งเป็นการเพิ่มภาระในการทำงาน การจะให้บุคลากรและหน่วยงานเห็นความสำคัญกับการใช้ระบบฐานข้อมูลจึงต้องเปลี่ยนข้อมูลที่เป็น “ภาระให้เป็นพลัง” โดยแบ่งเป็น 2 ระดับคือ

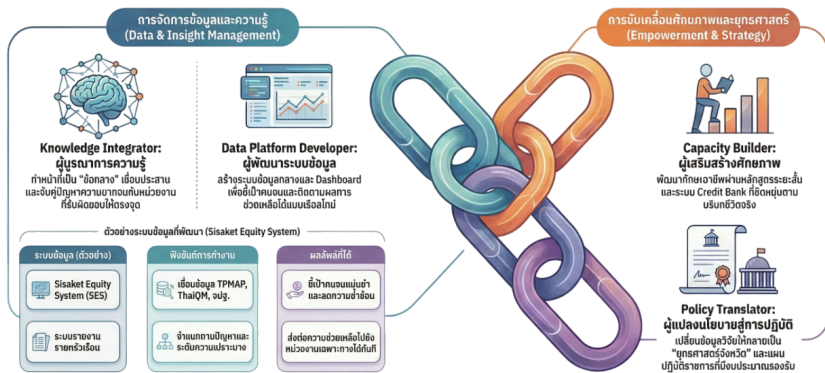
ระดับปฏิบัติการ ทีมวิจัยต้องทำให้ผู้ปฏิบัติการเห็นความสำคัญของการใช้ระบบข้อมูลในแง่ของการลดขั้นตอนการทำงาน “เป็นผู้ช่วยมากกว่าเป็นภาระ” การแปลงข้อมูลจากเอกสารเป็นดิจิทัลที่จะช่วยสนับสนุนข้อมูลไปสู่การวิเคราะห์ในเชิงการแก้ไขปัญหา การพัฒนาโครงการในมิติใดบ้าง อันจะสะท้อนให้ผู้บริหารเห็นถึงการทำงานเชิงระบบได้ดี อีกทั้งทีมวิจัยจำเป็นต้องช่วยยกระดับผู้ที่ใช้ระบบนำไปสู่การปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาได้จริง เช่น การเชิญเป็นวิทยากรแลกเปลี่ยนบทเรียนการใช้ระบบข้อมูลในพื้นที่อื่น ๆ การมอบเกียรติบัตรเชิดชูเกียรติในการเป็นต้นแบบการใช้ระบบข้อมูลเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ดังตัวอย่างในกรณีจังหวัดมุกดาหารที่มอบเกียรติบัตรให้กับนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (ADM) ที่เข้าร่วมโครงการวิจัย การเสริมสร้างมิติกำลังใจจากภายในชี้ให้ผู้ปฏิบัติงานเห็นว่าสิ่งที่ตนเองได้ดำเนินการได้ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสหรือครัวเรือนยากจนที่เห็นผลเป็นรูปธรรมอย่างไรบ้าง

ระดับผู้บริหารหน่วยงาน เปลี่ยน “ข้อมูล” ให้เป็น “ผลงาน” จากบทเรียน การดำเนินงานในหลายพื้นที่โดยเฉพาะกับหน่วยงานราชการที่มีการปรับเปลี่ยน โยกย้ายบุคลากรหรือผู้บริหารหน่วยงาน ตัวอย่างกรณีจังหวัดแม่ฮ่องสอน บุคลากร และหัวหน้าส่วนราชการมีการโยกย้ายบ่อยครั้งส่งผลให้การทำงานขาดความต่อเนื่อง ในการทำงาน ทีมวิจัยแก้ไขปัญหาโดยใช้วิธีการเข้าพบผู้บริหารโดยตรงเพื่ออธิบาย ถึงรายละเอียดเป้าหมายของโครงการดังกล่าวที่สอดคล้องกับบทบาทภารกิจตัวชี้วัด และประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับหน่วยงาน จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดขนาดเล็ก ที่มีความหลากหลายและปัญหาซับซ้อนในเชิงโครงสร้างค่อนข้างมาก การสร้าง แรงจูงใจในการใช้ข้อมูลเพื่อลดช่องว่างการใช้งบประมาณที่ถูกจุด มุ่งเป้าไปที่กลุ่มคน ที่ได้รับความเดือดร้อนจริงซึ่งเป็นการช่วยประหยัดงบประมาณขององค์กร ในการดำเนินงานที่ไม่จำเป็น ตัวอย่างการใช้ประเด็นมิติด้านสุขภาพที่คนในพื้นที่ ประสบปัญหาค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพื่อเข้ารับการรักษาพยาบาล ข้อมูลการเสียชีวิต ในระหว่างการเดินทางไปรักษาพยาบาล ข้อมูลภัยพิบัติที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ ของคนในพื้นที่ ทำให้เกิดความร่วมมือกับภาคส่วนราชการ เช่น การขยายพื้นที่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมาใกล้ชุมชน การจัดสรรพื้นที่ในการที่อยู่อาศัย ให้กับผู้ประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ รวมถึงการใช้ประเด็นร่วมในพื้นที่ที่เป็น หุ่นเดิมของการพัฒนามาเป็นจุดร่วม เช่น งานรวมชนเผ่าในระดับอำเภอ มาเป็น แก้ไขปัญหาการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานด้านที่ดินทำกินของครัวเรือนยากจน การทำให้ ผู้บริหารหน่วยงานเห็นความสำคัญของการนำข้อมูลมาใช้ในการแก้ไขปัญหาเป็นอีก หนึ่งผลงานที่สะท้อนการทำงานของหน่วยงานภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ หลายหน่วย งานนำผลงานเข้าสู่การประเมินรางวัลธรรมาภิบาล รางวัลเลิศรัฐ รางวัลนวัตกรรม ด้านสุขภาพ ที่แต่ละกระทรวงจัดการได้มาซึ่งรางวัลจะช่วยเป็นสิ่งยืนยันการทำงานของ หน่วยงานนั้น ๆ ถึงการทำงานที่เป็นระบบและตอบโจทย์เป้าหมายของ การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับคนในพื้นที่

อย่างไรก็ตามปัจจัยความสำเร็จในการส่งต่อความช่วยเหลือทั้ง 6 ประเด็น ที่กล่าวถึงไม่สามารถเกิดขึ้นจากปัจจัยข้อใดข้อหนึ่งเพียงอย่างเดียว บทเรียน จากกรณีศึกษาทั้ง 5 จังหวัดสะท้อนให้เห็นหลักสำคัญของการส่งต่อความช่วยเหลือ

ที่ต้องอาศัยทั้งมิติความเป็น “ศาสตร์” และ “ศิลป์” ในการทำงานควบคู่กัน ประเด็นสำคัญคือการมองกลไกภาคีเครือข่ายในลักษณะแบบเพื่อนร่วมอุดมการณ์ ไม่ใช่เพียงให้ “เขามากับเรา” แต่ “เราต้องไปกับเขา” โดยแยกการทำงานตามบทบาทภารกิจภายใต้เป้าหมายร่วมคือการแก้ไขปัญหาให้ครัวเรือนเป้าหมายหลุดพ้นจากความยากจนได้อย่างยั่งยืน

บทบาทมหาวิทยาลัยกับการขับเคลื่อนระบบส่งต่อ ความช่วยเหลือต่อการแก้ไขปัญหาความยากจน

ภาพที่ 14 บทบาทมหาวิทยาลัยกับการส่งต่อความช่วยเหลือครัวเรือนยากจน¹⁴

บทบาทของสถาบันอุดมศึกษานอกจากการเป็นผู้วิจัยที่ใช้นวัตกรรมองค์ความรู้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนเชิงพื้นที่ที่แต่ยังเปรียบเสมือนเป็นข้อกลางในการเป็นหน่วยสนับสนุน พี่เลี้ยงให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดพื้นที่การแลกเปลี่ยนการทำงานและแนวทางการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนภายใต้การใช้ระบบข้อมูลและความเป็นวิชาการร่วมกัน รวมถึงบทบาทที่ครอบคลุมมิติดังนี้

1. **ผู้บูรณาการองค์ความรู้ (Knowledge Integrator)** บทบาทของมหาวิทยาลัยในฐานะ Knowledge Integrator หรือผู้บูรณาการองค์ความรู้ถือเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานเชิงพื้นที่ในยุคปัจจุบันเนื่องจากมหาวิทยาลัยไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแค่เป็น “ผู้สอน” หรือ “ผู้วิจัย” ที่สร้างนวัตกรรมหรือองค์ความรู้ใหม่เท่านั้น แต่ยังคงต้องปรับเปลี่ยนบทบาทมาเป็น “ข้อกลาง” หรือ

¹⁴(Google NotebookLM, 2026)

ตัวเชื่อมประสานที่สำคัญ โดยทำหน้าที่เป็นหน่วยสนับสนุนและพี่เลี้ยงให้กับหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในจังหวัด เพื่อให้เกิดพื้นที่กลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างวัฒนธรรมการทำงานบนฐานข้อมูลและความเป็นวิชาการร่วมกัน โดยนำเอาชุดข้อมูลที่กระจัดกระจายมาวิเคราะห์สังเคราะห์เพื่อเข้าไปแก้ปัญหาเชิงลึก โดยมหาวิทยาลัยทำหน้าที่แปลงข้อมูลสารสนเทศที่ซับซ้อนให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง การจับคู่ข้อมูล (Data Matching) ระหว่างปัญหาความยากจนในมิติต่าง ๆ กับภารกิจของหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ทั้งในเชิงประเด็นและเชิงพื้นที่ เพื่อให้ความช่วยเหลือถูกส่งต่อไปยังกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแม่นยำและตรงจุดที่สุด

กรณีจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งทีมวิจัยของวิทยาลัยชุมชนได้เข้ามามีบทบาทในการวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำระบบรายงานจำแนกตามปัญหาและระดับความเปราะบาง จากนั้นทำการ “บูรณาการความร่วมมือ” ผ่านกลไกคณะกรรมการต่าง ๆ เช่น การวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับคณะกรรมการศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ศจพ.) ทั้งระดับจังหวัดและอำเภอ เพื่อยกระดับรายได้และการพัฒนาคุณภาพชีวิต หรือการเชื่อมโยงข้อมูลด้านที่อยู่อาศัยร่วมกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) นอกจากนี้ยังมีการขยายผลการส่งต่อข้อมูลไปยังหน่วยงานเฉพาะทาง เช่น สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงาน พื้นที่นิคมสร้างตนเอง และเรือนจำ เพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทุกมิติ การดำเนินการเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยทำหน้าที่เป็น “โซ่ข้อกลาง” ที่ร้อยเรียงองค์ความรู้และข้อมูลจากทุกภาคส่วนให้เป็นภาพเดียวกัน เพื่อการแก้ไขปัญหาที่ไร้รอยต่อ

2. ผู้พัฒนาระบบข้อมูล (Data Platform Developer) จากการค้างานงานวิจัยแก้ไขปัญหาความยากจนสะท้อนให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยมีศักยภาพในด้านความเชี่ยวชาญทางวิชาการและเทคโนโลยี โดยเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้พัฒนาและบริหารจัดการ “ระบบข้อมูลกลาง” ของจังหวัด บทบาทนี้เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อปัญหาความท้าทายในอดีตที่ข้อมูลความยากจนมักกระจัดกระจายและต่างคนต่างทำ มหาวิทยาลัยจึงเข้ามาปิดช่องว่างนี้ด้วยการพัฒนาระบบที่สามารถเชื่อมโยง

ฐานข้อมูลจากหลายแหล่งเข้าด้วยกัน เพื่อให้สามารถวิเคราะห์เจาะลึกได้ถึงระดับครัวเรือน และครอบคลุมมิติความยากจนทั้ง 5 ด้าน ดังนั้น การพัฒนาระบบนี้ไม่ใช่เพียงแค่การสร้างฐานข้อมูลเพื่อรวบรวมข้อมูลเท่านั้นแต่เป็นการสร้างเครื่องมือในการทำงานร่วมกันของกลไกและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ตั้งแต่การนำเข้าข้อมูลที่แม่นยำซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของกลไกในพื้นที่ การวิเคราะห์ข้อมูลที่จำแนกตามทุน 5 มิติ เพื่อให้เห็นถึงข้อมูลที่รอบด้าน การจัดระดับความยากจนเพื่อให้หน่วยงานสามารถพิจารณาการช่วยเหลือได้ถูกต้อง รวมถึงการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบ Dashboard กราฟ หรือสถิติที่เข้าใจง่าย ช่วยให้ผู้บริหารจังหวัดสามารถตัดสินใจเชิงนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพและแม่นยำมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยยังดำเนินการในการสร้างและจัดการระบบการติดตามผล (Feedback Loop) เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลในระบบมีความเป็นปัจจุบัน และสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ว่าครัวเรือนเป้าหมายได้รับการช่วยเหลือแล้วหรือไม่

กรณีจังหวัดศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยได้พัฒนาระบบ **Sisaket Equity System (SES)** ขึ้นมาเพื่อเป็นศูนย์กลางในการบูรณาการข้อมูลครัวเรือนยากจนของจังหวัด ความสำเร็จของระบบ SES คือความสามารถในการเชื่อมโยงข้อมูลจากหลากหลายแหล่ง ไม่ว่าจะเป็น TMAP, ThaiQM, MSO Logbook, PPPconnect และ จปฐ. เข้าสู่ระบบเดียว ทำให้จังหวัดศรีสะเกษมีฐานข้อมูลที่ทรงพลังในการประมวลผลและชี้เป้าคนจนได้อย่างแม่นยำ ซึ่งในอดีตยังไม่มีหน่วยงานใดสามารถเชื่อมระบบข้อมูลเหล่านี้เข้าด้วยกันได้สำเร็จ การมีระบบ SES ทำให้เกิด “วัฒนธรรมการใช้ข้อมูลร่วมกัน” ของหน่วยงานในจังหวัด ลดความซ้ำซ้อนและทำให้การส่งต่อความช่วยเหลือเป็นไปอย่างมีระบบและตรวจสอบได้

3. ผู้เสริมสร้างศักยภาพ (Capacity Builder) จุดแข็งของมหาวิทยาลัยคือสถาบันการศึกษาและแหล่งรวมนวัตกรรมมาใช้ในการ “พัฒนาทุนมนุษย์” เพื่อแก้ปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยมีหน้าที่ในการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ (Eco System) ที่เอื้อให้คนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาและการพัฒนาทักษะอาชีพได้ เป้าหมายของการพัฒนาศักยภาพ

ในบริบทนี้ครอบคลุมทั้งตัว “ครัวเรือนยากจน” เอง เพื่อให้มีทักษะในการประกอบอาชีพสร้างรายได้ และครอบคลุมถึง “นักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (ADM)” หรือคนทำงานที่เกี่ยวข้องกับมิติความยากจนและมิติการพัฒนาประเด็นอื่น เพื่อให้มีองค์ความรู้และเครื่องมือในการทำงานพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ เมื่อกลุ่มคนดังกล่าวได้รับการพัฒนาศักยภาพเปรียบเสมือนการสร้างตาข่ายในการส่งต่อความช่วยเหลือขยายครอบคลุมไปในพื้นที่ เพราะการแก้ไขปัญหาคความยากจนไม่สามารถอาศัยเพียงกลไกใดกลไกหนึ่งเพียงอย่างเดียว บทบาทของมหาวิทยาลัยจึงมีส่วนสำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับบริบทชีวิตจริง (Life-long Learning) เช่น การจัดทำหลักสูตรระยะสั้น การเทียบโอนหน่วยกิต (Credit Bank) และการเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง มหาวิทยาลัยยังทำหน้าที่เชื่อมโยงกับหน่วยงานพัฒนาอาชีพอื่น ๆ เช่น สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน เพื่อให้มั่นใจว่าทักษะที่ได้รับการพัฒนานั้นสามารถนำไปสู่การจ้างงานและสร้างรายได้ที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

กรณี จังหวัดมุกดาหาร โยโสธร แม่ฮ่องสอน และชัยนาท สะท้อนบทบาทนี้อย่างชัดเจน โดยมีการยกระดับ “เมนูอาชีพ” ให้กลายเป็นหลักสูตรระยะสั้นที่สามารถเทียบโอนผลการเรียนได้ ซึ่งเอื้อประโยชน์ให้ทั้งครัวเรือนยากจนและเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ได้มีโอกาสยกระดับวุฒิการศึกษา นอกจากนี้จังหวัดมุกดาหาร มีการขยายผลองค์ความรู้ด้านอาชีพเข้าไปยังกลุ่มผู้ต้องขังในเรือนจำ และมีการจัดการเรียนรู้ผ่านระบบ “แปลงรวม” ในพื้นที่นาคมน้ำสร้อย เพื่อสร้างทักษะอาชีพเกษตรกรรมที่จับต้องได้จริง การดำเนินการลักษณะนี้เป็นการเปลี่ยนวิธีการสงเคราะห์แบบเดิม ๆ ให้กลายเป็นการ “ติดตามดูทางปัญญา” ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพาคนให้หลุดพ้นจากความยากจนด้วยศักยภาพของตนเอง

4. ผู้แปลงนโยบายสู่การปฏิบัติและขับเคลื่อนเชิงยุทธศาสตร์ (Policy Translator) มหาวิทยาลัยทำหน้าที่เป็นกลไกในการจัดการความรู้และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย โดยเปลี่ยนจากข้อมูลงานวิจัยและสถิติต่าง ๆ ให้กลายเป็น “ยุทธศาสตร์จังหวัด” และ “แผนปฏิบัติการ” โดยมหาวิทยาลัยทำหน้าที่เป็นหน่วยให้คำปรึกษาแก่หน่วยงานภาครัฐในการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์

โดยเชื่อมโยงข้อมูลจากการวิจัยไปสู่การตัดสินใจในเวทีระดับต่าง ๆ ทั้งระดับท้องถิ่น อำเภอ และจังหวัด นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยยังมีบทบาทสำคัญในการติดตาม และประเมินผลเพื่อสะท้อนข้อมูลย้อนกลับ (Feedback Loop) ให้กับผู้กำหนด นโยบายและแหล่งทุน การวัดผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงเพื่อสะท้อนถึงบทเรียน การดำเนินงานที่สำคัญ รวมถึงข้อมูลสังเคราะห์เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายใหม่ เพื่อปิดช่องว่างการทำงาน ลดความซ้ำซ้อน และออกแบบแนวทางความช่วยเหลือ ที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่มากยิ่งขึ้น

กรณีจังหวัดศรีสะเกษ มีการยกระดับการใช้ข้อมูลจากระบบ SES ที่มหาวิทยาลัยพัฒนาขึ้นไปสู่การกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การทำงานของจังหวัด โดยหน่วยงานระดับจังหวัดและท้องถิ่นได้นำข้อมูลจากระบบและงานวิจัย ไปบรรจุใน “แผนปฏิบัติการประจำปี” ของหน่วยงาน ทำให้การแก้ปัญหา ความยากจนกลายเป็นภารกิจหลักที่มีงบประมาณและแผนงานรองรับอย่างเป็น รูปธรรม รวมถึงจังหวัดยโสธร วิทยาลัยชุมชนได้ดำเนินการจัดเวทีติดตามผลการ ช่วยเหลือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและแหล่งทุน (เช่น กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา - กสศ.) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนา นโยบายที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น การทำงานเช่นนี้ช่วยให้ผู้กำหนด นโยบายมองเห็น “ช่องว่าง” ของการช่วยเหลือที่ซับซ้อน และสามารถปรับทิศทาง นโยบายให้ตอบโจทย์ความเป็นจริงในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

คำชี้แจงเกี่ยวกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์เชิงสร้างสรรค์ (Generative AI) ในชุดความรู้

ชุดความรู้ จากข้อมูลสู่ปฏิบัติการ : พลิกโฉมการช่วยเหลือคนจน ด้วยระบบส่งต่อที่แม่นยำ เกิดจากการสังเคราะห์องค์ความรู้จากบทเรียน การดำเนินงานระบบส่งต่อความช่วยเหลือภายใต้ แพลตฟอร์มจัดความยากจน แบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ” (Poverty Alleviation Platform: PPAP) ผ่านบทเรียนการดำเนินงาน 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดมุกดาหาร ศรีสะเกษ ยโสธร แม่ฮ่องสอน และชัยนาท โดยเนื้อหา มาจากการสังเคราะห์จากข้อมูลรายงานฉบับ สมบูรณ์และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน

ทั้งนี้ในชุดความรู้ดังกล่าว ผู้เขียนได้นำเอาปัญญาประดิษฐ์เชิงสร้างสรรค์ (Generative AI) มาประยุกต์ใช้ ประกอบด้วย การใช้ Gemini เพื่อตรวจสอบ คำผิด และการใช้ NotebookLM ในการสร้างแผนภาพอินโฟกราฟิกประกอบเนื้อหา ชุดความรู้ในแต่ละประเด็นเพื่อให้ผู้อ่านเข้าถึงเนื้อหาได้ง่ายยิ่งขึ้น

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น 123 ถ.มิตรภาพ อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40002
โทรศัพท์ 0-4320-2100 มือถือ 09-9465-5115 ภายใน 44770
E-mail: kkuprinting@hotmail.com Line ID: @kkuprinting